

Razgati

1934.

—
1935.

Folklorna številka

4.

List za odraslo mladino

Sveti trije kralji
so romali - možje,
so z Jutrova zbežali,
potroštani so šli.

Ena zvezda gori gre
proti Betlehemu,
kaj svet Jožef govori:
to so trije kralji.

Nacodna.

Družinska slika z angleške svatbe.

V sredini stoji poročni par. Levo kralj Jurij z grško princezo Nikolajo, mati neveste in norveška kraljica Maud, desno od princa Jurija stoji angleška kraljica in kralj danski. Prav na levi strani sta naš regent princ Pavel in kneginja Olga.

4. UREDNIKOVO PISMO.

Folklorna številka „Razorov“ se je zakasnila do božiča. Mogoče je to prav, ker jo boste pozimi rajši prebiral. Da bi vas zdramila, da bi začeli tudi vi opazovati in poslušati! Sestavke iz slovenske folklorne bodo „Razori“ posamič vedno prinašali, ker je narodna umetnost vedno zanimiva in nikoli ne zamre. Največ prispevkov sem dobil s Štajerskega (okolica Ptuja), medtem ko ni bilo na Posavju, ki je zgodovinsko in narodopisno tako važen predel naše zemlje, ter na Gorenjskem, ki je zibelka naše folklorne, nikogar, da bi kaj napisal, zapisal ali narisal. Tem naročnikom in naročnicam najbrž ni za nagrade in za našo ljudsko umetnost.

Vsi, ki imajo v tej številki „Razorov“ svoje prispevke, prejmejo nagrade. Kakšno nagrado dobi kdo, bo odločalo žrebanje, ki ga bo izvršil urednik s IV. razredom meščanske šole, da ne bo treba posebne komisije. Takoj po Novem letu prejmejo vsi nagrajenci in nagrajenke po pošti izžrebane nagrade. Vsem tem iz srca čestitam!

*

Še nekaj pojasnil:

Etnograf je narodopisec, ki se peča z zbiranjem narodnega blaga. Imamo etnografske muzeje (narodopisne muzeje), kjer so zbirke narodnega blaga; tako imamo tudi v Ljubljani etnografski muzej, ki mu je ravnatelj dr. Niko Županič, urednik „Etnologa“, znanstvenega časopisa za etnografijo. — Etnolog je znanstveni raziskovalec o narodopisju. Etnografija je narodopisje, etnologija je narodoslovje. — Folklor je beseda angleškega izvora in vsebuje etnografijo in etnologijo. Zato smo tudi nazvali našo številko folklorno številko. Končno pripominjam, da ni imelo uredništvo s to folklorno številko kakšnega znanstvenega namena, temveč je hotelo vzpodbuditi in navdušiti odraslo mladino za našo ljudsko umetnost.

RAZORI

LIST ZA ODRASLO MLADINO

III. LETNIK

1934 - DECEMBER

Zapisal Joža Žefran iz Sv. Lovrenca pri
Ptuju :

Božična.

Po cesarskem povelji se v Betlehem ide,
da polno je ljudi tam,
svet Jožef z Marijo k popisani pride
in tamkaj si prosi za nočni stan.

Najprvo se Jožef k prijatlom obrne
in prosi za nočni stan.
„I zdaj je že pozna ura!“ vsaki odvrne.
„Ker je že vse polno, ti nimaš kam!“

V gostilnicah Jožef ponižno popraša:
„Al vendar usmilte se naj!
Za majhen prostorček, vaša milost!
Brez penes* podatí vam nimava kaj!“

Svet Jožef zdaj prosi od hiše do hiše,
ponižno vzdiguje roke.
Al vendar, sermakov ne usmili se nihče.
To Jožefa žalostno je srce!

Svet Jožef zdaj zopet k Mariji se vrne.
„Nikjer ni dobiti pomoč!
Nocoj me le vsaki z besedo odvrne.
Oj, kje ma** počivala le to noč?“

Marija na stezi od mraza trepeče
in Jožefi pravi tako:
„Da naju sprejeti nocoj nihče neče?
Podajmo se v voljo Gospodovo!“

Marija in Jožef se dalje podata
in najdeta štalico tam.
In tukaj na široko odprta so vrata!
„Kar tukaj za naj nocoj bo stan!“

Zdaj je končano vse žalovanje
in skoraj bo polnoči,
nebeška luč zdaj razsvetli stanovanje,
Marija Zveličarja porodi.

In angelske pesmi veselo donijo,
pozdravljajo Dete sveto,
pobožno pastirci tud taj*** prihitijo
in molijo Dete s ponižnostjo.

Tud mi se zdaj vsi srčno veselimo
in združimo z angelci glas:
Čast, hvala bod tebi, Gospod, na višavi!
Oj Dete presveto, usmili se nas!

* denar, ** bova midva, *** tja.

MAKSIM GASPARI, restavrador narodopisnega muzeja v Ljubljani:

DROBTINE K NAŠEMU NARODOPISJU.

Zanimanje za ljudsko umetnost in narodopisje se je v poslednjem času pri vseh narodih poživilo. Poznavalci umetnosti, umetniki in obrtniki so uvideli, da vsebujejo etnografski predmeti v svoji enostavnosti mnogo novih oblikovnih vrednot, ki so važne tudi pri sodobnem upodabljačem vprašanju. Slovenska narodna duša je najgloblje in najčisteje izražena v naši ljudski umetnosti, ki je tudi za našo mladino najboljša vodnica in učiteljica.

Jaselce delata.

Največjo zbirko slovenskega narodopisja hrani etnografski muzej v Ljubljani, kjer si zlasti v poletnih mesecih šolska mladina razgleduje pod skrbnim in večjim vodstvom svojih učiteljev življenje in snovanje naših prednikov. Večkrat sem bil priča, ko je šolska skupina obiskala narodni muzej ter se je najdalje in z največjim zanimanjem pomudila baš pri etnografskih zbirkah.

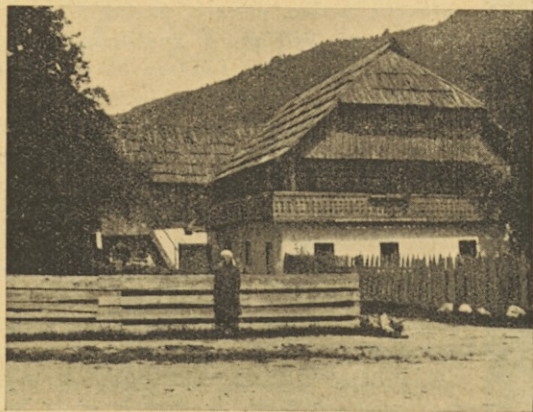
Etnografska zbirka v muzeju se prične prav za prav na južnem hodniku te stavbe, levo in desno od narodopisne dvorane, pred katero je razstavljena v dveh večjih oddelkih posebnost naše ljudske umetnosti; to so panjske končnice ali čelnice. Z velikim zanimanjem si ogledujejo med-

Panjska končnica. Babo žagajo.

narodni etnologi in znanstveni raziskovalci te podobe na kranjičih, katerih ni noben drug narod na svetu. Pač se dobe slične oblike v nekaterih alpskih pokrajinah, toda izvora so slovenskega. Končnice delimo v nabožne in posvetne. Svoje vrstne so pa tudi končnice, ki obdelavajo zgodovinsko snov, kot kralja Matjaža, boje s Turki itd. ter kmetiško dovtipnost: vrag brusi babi jezik, pretep za hlače, žaganje babe i. dr. Najstarejše ohranjene končnice so iz sredine 18. stoletja. Da so slikane s prav dobrimi barvami zmešanimi z domačim la-

nenim firnežem, je dokaz njihova trpežnost, ki je kljubovala na prostem dolga desetletja vsem vremenskim spremembam.

Hiša v Kranjski gori iz l. 1800.

nad njimi nekaj ljudske plastike, leseni »bohki« in Marije z Jezusom. Na sredi stene visi tudi značilna okrašena omarica kot shramba za domače drobnarije in zdravila. Na tleh je lesena stopa, pri peči pa krplji za sneg in čelešnik za razsvetljavo.

Za hišno izbo vidimo spalnico, »štibelc« s poslikano kmetiško posteljo z lepo vezeno blazino in »škarje« za posteljo. V kotu je prislonjena »lesena Pratika«, poleg nje pa kip iz lesa, ki predstavlja sv. Izidorja kot kmetiškega mlatiča. Na tleh je pisano poslikana zibelka, znak domače romantike naših prednikov, kakor tudi stara skrinja, na njej pa jerbasa za klekljanje čipk. Tudi stene spalnice so okrašene z živobarvastimi slikami na steklo.

Pri oknih je razvrščen »mali kruhek«, na steni pa oblike in posode zanj. Izdelovali so ga največ v škofjeloški okolici in prodajali po semnjih in žegnanih.

V posebnih omarah so razstavljene umetno rezljane gorjuške čedre in stare pipe, poleg teh pa razno drobno orodje, ki kaže vse odlike naših pradedov v ornamentiranju predmetov.

Zbirke pirhov (pisanic) iz Belokranjske in Beneške Slovenije se vidno razlikujejo, glede okraskov, ki so žal pri nekaterih pisanicah že zelo obledeli.

Na desno ob steni je belokranjski

Ko vstopimo v dvorano za narodopisje, vidimo gorenjsko kmetiško kuhinjo z njeno značilno notranjo opremo: tu so trinogi za ognjišča, raženj za pečenje, kotelnarica, valj za burklje, pinje za maslo, zličniki, ročni mlin imenovan »žrmlje« itd. Zraven te kuhinje je notranjščina gorenjske kmetiške hiše ali izbe. V levem kotu peč z ograjo, v desnem pa miza z rezljanimi stoli, na mizi velika ženitovanjska pogača, po steni vise v strnjeni vrsti slike na steklo, po večini nabožne vsebine,

Hiša v Srednji vasi v Bohinju iz 18. stoletja.

*Pisanje belokranjskih pirhov
(pisanic).*

Gorenjska planšarja.

oddelek noš in vezenin, jalb, pregač, okraskov za svatbene obrede, krone za neveste, prtiče, otirače, pasove i. t. d.; vse krasno izdelano v značilnem slogu, ki spaja mejo med folkloro Slovenije in Hrvatske.

Na najstarejši kmetiški skrinji iz l. 1667, ki se ji poznajo vplivi romanske in baročne dobe, stojе stari kolovrati in motovila v vodoravni in navpični legi ter lepo stružena stojala za volno. Zraven v veliki omari vidimo domalega vse kmetiško orodje v miniaturi, tudi plastične jaselce, lesene ključe, verige, coklje, palice in piščalke. Poleg omare so postavljene belokranjske statve za tkanje platna in statve za sita iz žime. Na steni visita dve veliki podobi, moške in ženske narodne noše iz tržaške okolice.

V sredi narodopisne dvorane stoji pet velikih steklenih omar, kjer so razstavljene narodne noše in vezenine. V prvi omari poleg kmetiške kuhinje so lutke v naravni velikosti, oblečene v gorenjske, belokranjske in notranjske noše, v drugi so razna moška in ženska oblačila, v srednji avbe, moderci, sklepanci, svilene rute i. t. d., v četrti in peti pa vezenine, kot razni prti, brisače peče i. dr. Mladina se zlasti zanima za petero češkoslovaških malih lutk v narodnih nošah, ki stojе v drugi omari, in jih je našemu muzeju darovala »Narodopisna skupina iz Plzna«.

Taka je v glavnih črtah razstava našega narodopisnega gradiva, ki se je letos v novembru lepo izpopolnila v zbirko prof. Grebenca; ta nova zbirka je razvrščena po vzhodnem in severnem hodniku muzeja. Ostalo je pa radi pomanjkanja prostora še mnogo naše etnografije skrite in naložene po raznih omarah. Kadar nam bo kak dobrotnik sezidal večjo razstavno stavbo, kjer bomo lahko pokazali urejeno in zgoščeno vso našo ljudsko umetnost in obrt, se bomo tudi tu uvrstili med naše velike kulturne sosede.

Č U V A J T E J U G O S L A V I J O !

III. ZAKLAD V EMONI.

(Zgodovinska povest.)

»Psst! Da, Celij. Bil je tu in ti sporoča: Langobarda sta v obrski trdnjavi in jutri vas na izprehodu ob Donavi ugrabita s Kajukovo in Kohovo pomočjo. Potem se osvetita nad vami. Zato ti Celij naroča, da ne hodi na izlet, če ti je življenje drago. Opraviči se juguru z mrzlico, ki te napade, ako izpiješ tole tekočino. Tvoja tovariša pa naj ostaneta pri tebi, da ti strežeta.«

Starka je podala Rodanu majhno stekleničico skozi lino.

»Čez nekaj dni zopet ozdraviš. Celij pa se še nocoj vrne k Slovenom in jih naprosi, da vam pridejo na pomoč. Rekel je, da si bo izposodil Valukovega konja, ki se pase v ogradah pred »ringom«. Pravi, da je najhitrejši. Varuj se pred Langobardoma, preden ne pride pomoč!«

S tem svarilom je starka izginila v noč.

S težavo je Rodan razložil tovarišema, kaj mu je naročila starka.

»Obri so kukavice,« je zaškrtal Ratimir med zobmi. »Nu, Celij ti je poslal moder nasvet. S tvojo boleznijo pridobimo toliko časa, da pridejo medtem naši bratje do nas. Da le zopet začutim meč v roki. — Gorje Obrom! Tudi onadva langobardska razbojnika si privoščim.«

Zaspal tisto noč ni nobeden več. Ležali so na slami in se razgovarjali o vsem, kar so zadnje dneve doživeli. Potem sta Slovena ugibala o bojih, ki so jih bratje bojevali za novo domovino. Naposled pa so vsi trije umolknili.

Ratimir je videl pred seboj nekdanjo domovino, širne planjave onkraj Karpatov. Še vedno je čutil domotožje po njih. Nikoli več jih ne vidi! Drugi bratje so se naselili v onih krajih...

Valuk je zopet razmišljal o tem, kako reši lepo drobno Dragomilo. Morda se mu vendarle posreči, če mu pridejo bratje na pomoč...

Rodanu pa so splavale misli v domovino, v emonsko dolino in na Goro sv. Marije... Kaj dela mati? Ali jo je njegov odhod močno razžalostil? In kaj delata Mela in Tauro? Skoraj je bilo Rodanu žal, da ga je radovednost gnala po svetu. Saj tako lepo ni nikjer, nego je na Gori sv. Marije: na eni strani visoke prekrasne planine, na drugi pa čarobno lepa prostrana emonska dolina s srebrno se lesketajočimi rekami in temnimi pragozdi ter svetlozelenimi travniki — kakor najlepši vrt. O, zakaj ni ostal doma?

Hotel je postati junak, kakršen je bil Valuk. Sanjal je o tem, kako se vrne močan in spreten, slaven borec, ki se ga bodo bali sovrazniki in ga častili prijatelji... O! in zdaj leži klavarno tu v tesni ilovnati koči in nima ne orožja, ne konja, da bi se prebil skozi vrste onih, ki so ga zaprli kakor navadnega ujetnika! In še skrivati se mora, da ga ne doseže zavrtni morilec.

Drugo jutro, ko je Katunina sužnja prinesla ujetnikom zajtrk, je Rodan že ležal v hudi vročici. Jugur Kajuk, ki je prišel s konji in stražarji po ujetnike, da jih odpelje na izprehod proti Donavi, je moral z jezo v srcu odložiti svoj načrt. Rodan je ležal težko bolan na slami, Valuk in Ratimir pa sta hotela ostati pri njem za postrežbo. Zaman sta Langobarda, Arivald in Taso čakala s svojim gazdo Kohom in nekaterimi drugimi podkupljenimi Obri v zasedi blizu Donave. Naposled sta se naveličala čakati in poslala sta Koha v »ring« na poizvedbo. Grdo sta zaklela, ko se je Koh vrnil z novico, da izlet-

nikov sploh ne bo. Langobarda sta poslala podkupljene Obre — razen gazde Koha — domov, sama pa sta ostala s prekanjenim Obrom pri Donavi, da se posvetujeta, kako bi v teh okoliščinah dobila Rodana in Slovena v pest. Zaman so ugibali o različnih ukanah.

»Nekaj dni še počakajmo. Morda oni mladič kmalu ozdravi. Če ne, se splazim do njega čez okop,« je izjavil šilonosi Arivald, ki nikakor ni hotel pozabiti, da mu je mladi Rodan nekoč poslal puščico v hrbet in mu iztrgal prelepi plen — hčerko slovenskega vojvode.

Koh je zmajal z glavo, da so mu trdo spletene črne kite obletavale glavo.

»Kakanov okop je premočno zastražen.«

»Vse straže podkupim,« je zaničljivo zamahnil Arivald.

Ober je zopet odkimal in s potuhnjenim pogledom iz poševnih oči ošvignil šilonosca.

»Dosti zlata bi moral imeti.«

Langobarda sta se spogledala in Arivald je Tasu skrivaj pomežiknil, češ: Ko bi Koh vedel, kolikšen zaklad sva skrila nedaleč od tod! Nu, Arivald ni hotel brez potrebe tvegati zaklada, ki ga je bil ugrabil v razvalinah Emone.

»Počakajmo! Teden dni Kakana še gotovo ne bo nazaj, morda še dalj. Lužičani, ki jih bo opleni, so daleč na severu. Dokler se vrne, imamo za našo zadevo še dovolj časa.«

Vrnili so se v »ring«. Prekanjeni Koh se je smehljaj sam zase. Vedel je prav dobro, da tista »zadeva« ni nič drugega nego umor slovenskih talcev. Notranji glas ga je opominjal, naj jugura Kajuka, ki je nadomeščal Kakana, opozori na Langobardove morilske namene. Umor slovenskih talcev, bi Obrom gotovo napravil velike sitnosti. Toda zlatniki, ki so mu šklepetali v mošnjičku na prsih, so mu govorili: »Dvakrat toliko nas bo, če molčiš!« In molčal je.

Nekaj dni pozneje je Langobard Arivald oprezal — kakor vsak dan — okrog glavnega vhoda v kakanov okop, da bi prestregel jugura Kajuka in ga vprašal, kako je z Rodanom. Stražarji z dolgimi sulicami so se gnetli pred vhodom in iz temnega prehoda so prihajali strahotno tuleči glasovi divjih zveri, da je Arivalda kar mrzilo po hrbtu.

Naposled je zagledal pri vhodu Kajukov široki obraz. Šel je nekaj korakov za jugurom in se mu šele pod drevjem pridružil.

»Kako je z onim mladcem?« je vprašal.

Jugur se je previdno ozrl na vse strani. Ni hotel, da bi ga kdo videl govoriti s tujcem. Obri so zaničevali tujce in niso bili posebno gostoljuben narod. Postrani je Kajuk odgovoril Langobardu, ne da bi ustavil korak:

»Vedno enako. Nič ne kaže, da bi kmalu ozdravel. Prenesli smo ga v posebno kočo, da ne oboli še sin slovenskega vojvode.«

Langobardu so se zasvetile oči.

»Ali je sam?«

»Ni. Brazgotinasti Sloven mu streže. Gospodarica Katuna je tako zahtevala.«

Langobard je temno pogledal in nekaj zagodrnjal. Odšel je s povešeno glavo in potuhnjenim pogledom. V njegovi temni duši je dozorel sklep: Ne bom več čakal. Še nocoj ga spravim s pota...

Ko se je zvečerilo, se je splazil iz Kohove koče. Z bodečimi očmi se je oziral po spečem selu pod okopom. V senci nizkega drevja in grmičevja je začel plezati čez okop in se srečno priplazil na drugo stran, ne da bi ga bil

opazil stražar. Za kakanovim selom je skočil z okopa. Nekaj kamenja se je sprožilo za njim, a baš tedaj se je oglasilo iz zverinjaka tako divje rjojenje, da je uglušilo ropot. Previdno je Langobard švignil v senco nizkih ilovnatih koč. Koh mu jih je bil tako natanko opisal, da je takoj našel pravo. Počakal je za koč, dokler se ni stražar na okopu obrnil in odšel v drugo smer.

Zdajci je skočil Langobard k vratom in se stisnil k njim. Dolgo je napeto poslušal. Čul je globoko smrčanje Ratimirovo in mirnejše dihanje Rodanovo. Počasi in brez šuma je šilonošec odrinil leseni zapah in previdno odprl vrata. Nekaj trenutkov ni v temi ničesar razločil. Skozi lino je prihajal le svetel pramen luninih žarkov. A kmalu se je oko privadilo na medel lunin svit. Ob steni je Langobard zagledal blede Rodanovo obličje, na drugi strani, pod lino, pa se je čulo globoko dihanje brazgotinca.

»Tega si najprej privoščim, ki je zdrav, da mi njegove železne pesti ne zastavijo pot. Bolnik mi ne uide.«

Bliskovito je šilonošec izvlekel dolgo bodalo in ga dvignil nad spečim Ratimirom.

A v istem trenutku se je zgodilo nekaj, česar razbojnik ni pričakoval.

»Morilec!« je siknil za njim pritajen glas in koščena roka stare sužnje je zgrabila Langobarda za nogo in mu jo izpodnesla, da je poleg Ratimira telebnil na trebuh. Ratimir je planil iz spanja, ampak že se je dvignil tudi zločinec in zamahnil z bodalom. Zadel je — toda le junakovo roko. Topla kri je brizgnila Langobardu v obraz, a že ga je zgrabila junakova železna pest za vrat.

»Vsi hesi!« je siknil silni Sloven. Čeprav mu je brizgala kri iz levece, je njegova desnica z železnim prijemom stisnila morilčevo grlo, da je Lan-

gobardovo bodalo zaropotalo po tleh. Avrelija se je sklonila in tipala za njim. Moža sta se v divji borbi zakotalila po tleh. Čulo se je Langobardovo hropenje.

Rodan se je zganil in odprl oči. Nekaj ur globokega spanja ga je čudovito okrepilo. Kar težko se je ločil od prijetnih sanj o Gori sv. Marije, o lepi družici Meli in prijatelju Tauru. S težavo se je zavedel, kje je. Zdajci ugleda v mesečini boreča se moža, spozna Langobarda in — že ugane, kaj se godi. Vse moči zbere, da bi vstal, a telo se mu še noče pokoriti. Z grozo opazuje, kako odnehava Ratimirova sila, kako se mu Langobard izvija iz trdnega objema. Vsled izgube krvi pojema Ratimirova moč. Že sežejo Langobardovi dolgi prsti po junakovem vratu.

»Izgubljena sva!« prešine Rodana in zopet poizkuša vstati. Opre se na komolec, a zopet omahne.

(Dalje prihodnjič.)

OSKAR HUDALES:

SRCE MALEGA ŠIKARE.

(Iz knjige „Mali Šikara“, ki jo je napisal E. Marschall.)

(Dalje.)

Kak čuden občutek ima v levi nogi? — Nato se je vsega spomnil in skušal seči po Šingaju, ki je na obrazu ležal poleg njega. Ni šlo. Volja mu je to zapovedovala, toda mišice niso ubogale. Saj res, žival ga je ugriznila v nadlaht. Kako je le še mogel streljati? Najbrže mu je roko ohromela kaka nesnaga. Z velikim naporom se je Varvik obrnil na drugo stran, dvignil levico in — se zasmel. Resnično zasmel. No, njegove roke so res lepo izgledale! Nič niso bile več ozke in bele, temveč krvave in otečene. Torej tudi te je plazilec dosegel. Globoko se je oddahnil, ko je spoznal, da si roke lahko še reši. Res, da so mu bili prsti raztrgani in pomečkani, toda kosti so se zdele še cele, čeprav so bile nekoliko opraskane. Trenotno seveda vse to ni nič pomagalo. Roke so hle nesposobne, prstom je manjkala moč in možnost gibanja.

Moral se je ozreti tudi po ubogem Šingaju. Počasi mu je tipala levica po tihem telesu, polzela preko rjave kože najprej s prsti, ko pa so ti odpovedali, s hrbtom krvaveče roke. Pričakoval je, da otiplje mrtvo truplo, toda Šingaj je živel, vroča kri se mu je pretakala po žilah.

Ležal je v globoki nezavesti. Mogoče, da mu je bila noga brezupno pokvečena? Za trenutek enega utripa srca je ležal Varvik negibno in pogledal položaju v oči. Po njegovem mnenju nista bila ne on, ne sluga smrti, ali celo težko ponesrečena. Toda vseeno, ena roka mu je hroma in brez življenja visela ob telesu; s tem pa seveda še ni rečeno, da bi vse življenje morala taka ostati. Pravzaprav sta bili roki hudo poškodovani, toda tudi to bo minilo. Kako naj zopet prideta v vas? To je bilo najvažnejše vprašanje.

Hoditi ni mogel. Vse telo mu je bilo kakor povoženo in pretepeno ter medlo vsled izgube krvi. Vso svojo voljo je moral zbrati, da je lahko bedel. In Šingaj je tudi še ležal tu. Naj ga pusti ležati? Ne, poštenjak ne pusti tovariša na cedilu. Nepojmljivo se mu je zdelo, da ju ostali še ne iščejo in da ju niso našli. Pogledal je na bleščečo številnico svoje ure. Razumel je vse. Dobra ura je že pretekla po njunem boju. Džungla se je zavila v tišino noči.

Najbrže so ga slišali streljati, nato so ga iskali oddaljeni morda stotino metrov. Klicev na pomoč niso slišali, nato pa so vse opustili.

Vedeli so, da ga srečanje z Naharo stane življenje. Kako hitro so ga smatrali izgubljenim! Grenko mu je bilo ob misli na to podlo plahost. »Nahara bo plačala,« so govorili drug drugemu v svoji babjevernosti in s tem podtaknili tigrinji topel občutek žalovanja in maščevanja. Kaj bi pomagalo, razlagati jim, da v življenju živali ni vzbujanja občutkov, ki bi v naprej določili maščevanje. Nič! Brez voditelja, brez vzpodbujanja, obdani samo od strahu, so iskanje kmalu opustili. Nihče ni bil dovolj hladnokrven, da bi šel po njihnih sledeh. Najbrže so se poskrili v koče do prihodnjega dnevnega svita.

Nato je zakričal v temo. Neko težko telo se je prerilo skozi ovijalke, suha veja je počila pod negotovim korakom. Najprej je mislil, da je kak domačin iz vasi. Toda ostalo je vse tiho.

Varvik se ni mogel iznebiti neprijetnega občutka, da to nepoznano ni odšlo. V temnejših sencah je zopet zahreščalo na svojstven način. — Nahara je prišla.

»Postal bom lovec na tigre,« je rekel Šikara materi, ko so se gonjači postavljali v krog. »Nosil bom puško Varvika sahiba in sedel v krogu pod drevesom.«

Mati je bila preveč preplašena, da bi ga utegnila poslušati. Zadnji žalostni dogodek v vasi ji je bil še ves svež v spominu. Ta strah ji ni dopustil, da bi pazila na sinovo neomajanost.

Šikara je slišal oba strela. Toda to ni bil nikak pravičen umik! Najprej je čul rezke krike gonjačev, ki so tekali okrog in nato zbegani in prestrašeni pribežali v vas.

Za nekaj minut je v vasi zavladalo divje razburjenje. Pravili so, da je Varvik Sahib mrtev. Da so šli za glasom strellov, so rekli, da so kar križem predrveli džunglo, a sahiba niso našli. Gotovo ga je Nahara ubila in kam zavlekla.

Ko se je ta strašna zgodba raznesla po vasi, so se večinoma vsi poskrili po kočah. Le nekaj pogumnih mož je še odlašalo. Z zaskrbljenimi obrazi so strmeli v naraščajočo temo.

Toda nekdo je bil med njimi, — neki deček, tako majhen, da bi lahko utonil v lastni senci. Bil je mali Šikara tako zelo, zelo prestrašen od vsega, kar je bil slišal. Njegovega junaka so zapustili iz samega strahu. Ta strah, ki je napadal druge ko nalezljiva bolezen, je šel mimo njega. Mogoče je bila njegova nevolja prevelika, da mu v srcu ni pustila prostora za strah in bojazen. Morda je bil ustvarjen drugače, bil je otrok džungle, da je vladalo v njem kos one neomajanosti, ki že od vekomaj označuje divjino.

Šikara se je obrnil k najmlajšemu gonjaču, ki je pripovedoval zgodbo vedno znova. Sedaj je ravno za trenutek molčal in mali je preudarjal, če bi tvegati vprašanje.

»Čuj, Puran,« je zaprosil, »ali si iskal tudi pri brodu?«

»Ne, dečko. Toda šel sem tam mimo, oddaljen kakih sto korakov.«

»Ali nisi videl, da sta on in Šingaj hotela iti čez Taraj, da bi zastražila vzhodna polja? Ves čas ste gledali samo na sledove ob brodu, na brod sam pa nihče ni mislil. Strel se je vendar od tam slišal.«

»Hm, zakaj pa ni klical.«

»Mrtveci ne morejo klicati. Mogoče pa je samo ranjen in leži tam tik

in...« Toda Puran je našel nekoga, ki mu zgodbe še ni povedal in je pustil Šikaro samega. Ta je zdrvel k Kušruju.

»Ali broda nihče ni preiskal?« je skoraj jokaje vprašal. »To je vendar kraj, kamor se je namenil.«

Kušruju so se zabliskale oči. »Hej, dečko premislil si nekaj, na kar smo ostali pozabili. Tam je ravnina. Takoj, ko se zdani bom...«

»Ali ne takoj?«

»Ne, mali grešnik. Kaj bi me rad videl na kose raztrganega?«

Šikara je odšel k očetu. Dobil je ravno tak odgovor. Celo njegov pogumni oče si ni upal pred dnevom v džunglo.

»Mogoče leži v goščavi ranjen in umirajoč. Če ga grem iskat in ga najdem, ali boš šel potem ti po nje-ga?«

»Ti hočeš iti?« se je gromko nasmejal oče. Šikara se je zdrznil. To ga je bolelo. Res je bil še majhen in zdelo se mu je, da mu mora srce počiti od žalosti. Varvik sahib leži morda umirajoč nekje tam zunaj in nikogar ni, ki bi hotel iti ponj. Nehote je bil Šikara priča prastare in naravne človeške lastnosti. Ljudje se v temi ne bojujejo

radi. Te sposobnosti nimajo. Da so odlični, morajo imeti vidnega protivnika.

Če bi Varvik ležal v bližini broda, bi se s kričanjem vzpodbujali in ga šli iskat. Toda sedaj iti v džunglo samo z ozirom na domnevo malega dečka? Ne, ne!

Šikarin oče se ne bi smel smejati. Ali ni več vedel, da si njegov mali sin sam upa v džunglo? Ne bi se smel smejati. Šikara ni bil iz njegovega mesa in krvi, ni imel strahu pred nočno džunglo, temveč jo je ljubil in razumel. Ni bil ne babjeveren, ne strahopeten, samo premlad je bil morda.

Porogljivi smeh ga je samo utrdil v njegovi nameri. Ne, da bi samo zapustili varuha ubogih, zasmehovali so celo onega, ki jih je speljal na njegovo sled.

Tiho jih je zapustil in se splazil v temo. Kar naenkrat je bil sredi džungelske tišine. Ni si mislil, da bo vaški trušč tako hitro utonil v tem velikem, velikem brezglasju. Samo odsev vaškega ognja se je še rdečkasto bleščal. Zdelo se mu je, da je stopil v nek drug svet. Veliki cvetovi so razlivali svoj opojni duh, iz dozdevno velike daljave je slišal šumljanje vetra.

Prvotno je globoko v srcu sklenil, da ne pojde vso pot sam. Hotel je iti do skrajne meje ognjevega odseva, zdaj pa je stal, prisluščujoč v temo, ves široko odprt za vtise, ki mu jih je nudila mogočna džungla, ki se je z vsemi svojimi skrivnostmi zgrnila nad njim.

Podoben drobnim sencem je koračil po ozki slonovi poti, ki bi jo lahko videle samo bistre Naharine oči. Sprva je bil presrečen, da bi ga bilo strah. Vsa-kokrat, kadar se je džungla zaprla za njim, mu je srce napolnil občutek

sreče in razbrzdanosti. Poleg tega je Nahara že najbrže ubijala. Bila je sita in nenevarna. Mladec je ves poln veselega razburjenja hitel dalje.

Če bi se le en sam ptič premaknil v vejevju, samo majhen glodalec naj bi se plazil v podrasti in Šikara bi se vrnil. Toda džungelski bogovi so poznali svojega sina in vsem gozdnim glasovom so zapovedali molk. Tu pa tam se je ozrl po vaških ognjih v temini za njim. Niti za trenutek ni pomislil, da počenja nekaj, za kar je odraslim manjkalo poguma, nekaj, česar ne store niti beli sahibi: da sledi džungelski stezi ponoči in brez orožja. Na to ni mislil, ker bi se drugače ne upal. Sledil je samo svoji težnji, brezpogojno služiti belcu, ki je bil eden izmed njihovih redkih bogov. Od časa do časa se je ozrl, toda vedno znova ga je gnalo naprej. Prišel je v bližino broda, prav do razpotja. Nato se je skratkim, prestrašenim vzdihom podal naprej. Gosta džungla se je vrinila med njega in odsevom ognja, ki je popolnoma izginil. Zdaj se je res že bal, toda ne radi tega, ker ni mogel več nazaj. Pot je ležala v mesečini široka, trda in siva. Ta daljni, daljni srebrni svet je zbudil v njem občutek, da ni sam v tej tišini. Ali se ne bi raje vrnil? Ni mogel. Kajti: lasje so se mu naježili, mrzlo ga je spreletelo po koži. Nekaj se mu je tako čudno stisnilo v hrbtenici: slabotno je zazvenel skozi tišino klic na pomoč in zopet umolknil. Bil je sahib, ki je klical nezveste gonjače. Obupno je zvenel njegov glas.

Seveda, pozneje so rekli domačini, da je Šikara našel sahiba iz strahu pred povratkom in ker se je najvarneje počutil pri ljubljencu bogov. Kdor pa je pogledal globoko v Šikarino dušo, je videl nekaj drugega.

Hlastno je hitel za glasom. Njegov junak je bil v nevarnosti; neodoljiva želja pomagati mu, ga je gnala naprej, nevzdržno naprej.

(Konec prihodnjič.)

MUSEK VITKO, dijak, Sv. Vid pri Ptuj:

NARODNA PESEM V HALOZAH.

Znano je, da so prebivalci onih zelenih, vinorodnih gričev — Haložani — zelo dovetni za lepo pesem in še posebno za lepo narodno pesem.

Ko hodiš spomladi, ko prekopajo, po Halozah, ali poleti, ko vežejo, režejo in škropijo po goricah — povsod se razlegajo lepi ženski glasovi, ki jih spremljajo moški basi ali kakor v Halozah pravijo, oni, ki »prek jemljejo«. Najlažje se pa prepričaš, kako visoko imajo Haložani razvit čut za lepo narodno pesem, za lep glas — jeseni, ko trgajo sad svojega dela in znoja, in pozimi, ko sede za toplimi zelenimi pečmi in luščijo fižol, bučnice ali koruzo.

Haložani so liriki.

Narodni ornament iz Halož.
(Risal Vrečar Janko, mešč. šola Ptuj.)

Ako prebiraš zvezke, ki jih imajo v vsaki hiši in jih imenujejo pesmarice, vidiš, da so napolnjeni s samimi liričnimi — največ ljubezenskimi — pesmimi.

Iz teh pesmi veje duša haloškega dekleta, ki navadno sestavlja pozimi s svojimi prijateljicami te pesmi. Iz teh napevov lahko spoznaš mehko dušo haloških ljudi — posebno deklet in fantov — ki prepevajo po večerih, pa tudi čez dan te pesmi.

Popolnoma razumljivo vam bo, zakaj so te pesmi navadno lirične, ako vam povem, kar sem že zgoraj omenil, da te pesmi sestavljajo mlada dekleta. To misel, da bi namreč sestavila pesem o sebi, o svoji sreči in čustvih, pove svojim prijateljicam in skupno sestavijo pesem, ki je polna ljubezni in sreče. Pesem potem kje zapoje in kmalu se zanese v vsako hišo.

Seveda niso te pesmi vedno le polne sreče in ljubezni. Večkrat tudi izraža žalost, nesrečo in podobno. Lirične so pa še vedno, včasih celo bolj.

Razen ljubezenskih pesmi, so znane tudi pesmi v čast kakemu svetniku, Trem kraljem in še morda bolj posmrtnice.

Na večer pred godom sv. Jožefa, sv. Janeza, Treh kraljev in pred svečnico, hodijo fantje (pred svečnico tudi dekleta) okrog po hišah in pojo nalašč zato sestavljene pesmi. Na večer pred Tremi kralji nosijo s seboj tudi iz papirja izrezano in lepo okrašeno zvezdo, v kateri gori luč in se vrti okrog svoje osi.

Te pesmi so navadno sestavljene po istem kopitu, razlikujejo se le po dolžini in po napevu. Vsebujejo želje in prošnje, kakor tudi razne nasvete za življenje.

Letos so peli na večer pred Tremi kralji tole pesem:

En dober večer vam Bog daj!
Vi, verni ljudje, slišite zdaj,
vi slišite, kaj vam pojemo:
na svet je Dete rojeno,
Že drugokrat smo prišli k vam,
da ne bi kaj zamerli nam!
Mi smo prinesli k vam en glas,
da trije kralji so pri nas.
En velki čudež se godi,
v daljni deželi juterni,
da nova zvezda gori gre,
tak pravijo trije možje.
Ti možji so tri kralji bli,
med vsemi najbolj vučeni,
za zvezdo vsako vedli so,
saj tote še ni videt blo.
Potem se vsi tak zmenijo,
si božjo luč izvolijo.
Z dežele svoje grejo ta,
tam je pred jimi zvezda šla.
Ta zvezda enkrat obstoji,
na eni prosti štalici,
tri kralji se podajo v njo
in v jaslilih Dete najdejo.
Klečijo že pred njim na tleh,
solze jim kapljejo z očeh.

Častijo Dete kak kralja
in molijo ga kak Boga.
Te škrinje svoje ofnejo,
Deteti dare ofrajo,
miru, kadila in zlato,
mu v jaslice položijo.
Za kralja ga spoznavajo,
zato mu zlata davajo.
Vse kaj Deteti davajo,
vse jim bo povrnjeno.
Ljubi oče ino mati,
za dar vam priporočamo,
potrpleje, ljubi mir,
zakonskim najlepši cir!
Vi fantiči no deklči,
za dar vam priporočamo,
živite na svetu le lepo,
da Jezusi po volji bo.
Naj varuje vam živino vso,
ljubi patron svet Anton.
Tudi pred škodoj sveta,
ovari vaš veseli hram.
Zdaj se podamo mi od vas,
ostani Jezus tu pri vas.
Mi se od vas podamo proč,
Bog daj vam lepo lahko noč!

Posmrtni pesmi pojo navadno na večer pred pogrebom ob odprti krsti mesto molitve, ali pa ob grobu. V primer naj bo pesem, ki so jo pela dekleta ob truplu Ivane Orešek:

Čujte sestre, čujte vsi,
poslušajte prav zvesto,
kako jemlje v hladni zemlji
mlada deklica slovo.
Dobro ste jo vsi poznali
in za Hanko klicali,
po pravici spoštovali
zavolj njene pridnosti.
Petindvajset let je stara,
v dolgo večnost mogla it.
Kakor rožca čista, mlada,
vendar pa je mogla vmret.
Slovo hoče še jemati,
rajna Hanka dnes od nas,
mrzlo roko vam podati,
vam povedat mili glas.
Srečno, srečno ljubi oče,
pravi milo vaša hčer.
Srečno, srečno mama zlata,
rajna Hanka govori.

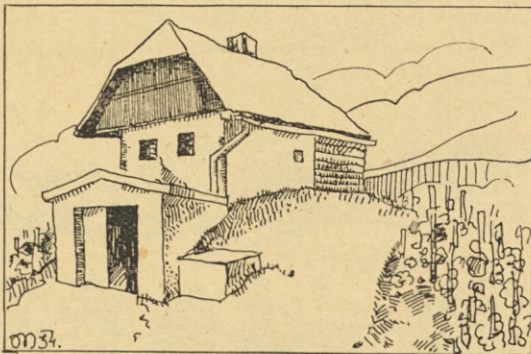
Kaj z menoj ste pretrpeli,
naj povrne Jezus vam.
Bog da bi tam objeli,
svojo hčer na sodni dan.
Spomnite se sestre vaše,
vam v spominu naj živi,
pri daritvi svete maše,
vašim prošnjam se zroči!
Oj dekleta, ve vrtnice,
mojih mladih, zlatih let,
kmal mi bote tovaršice,
zdihnil bo vaš rožni cvet.
Danes pa že truplo gnije,
v hribu oržne zemlje spi,
kamor solnce ne posije
ino belga dneva ni.
Srečno, srečno ljubi starši,
ki ste semkaj spremili me
in prosili duši moji,
ljubi mir pri Jezusi.

To so glavne vrste narodnega pesništva v Halozah.

Pojavi se včasih tudi kakšna epska pesnitev, a te so zelo redke in niso značilne za haloško ljudstvo, ki je rado dobre volje — ki je v svoji duši tako mehko in dobro kakor redko katero drugo.

Halozna viničarija.
(Risal Jeza Maks.)

CVETKO CIRIL, klas. gimn.
v Mariboru:

PRLEŠKO GOSTÜVANJE.

Staroslovenski ornament.

(Prerisal s stare skrinje v okolici Ptuja
Janez Šimenko, mešč. šola v Ptuju.)

Pod vplivom vedno večje izobrazbe izginjajo bolj in bolj narodni običaji, ki označujejo posamezna plemena in celo posamezne skupine ter jih približujejo neki enotno-

sti. Posebno Slovenci smo pozabili večji del narodnih običajev, ohranjeni pa so ti še v južnih krajih naše države, kjer jih posebno slave.

Pri nas v Prlekiji, kjer sem preživel prvo mladostno dobo, se je ohranilo še nekaj običajev, zlasti ob ženitovanju, veliki noči in božičnih praznikih.

Prleke itak poznate in veste, da jim pravijo »Prleki« zato, ker govore mesto prej »prle«. Tudi veste, da so veseli ljudje, zato so njihove gostije, ali kakor jim pravijo »gostüvanje«, svojevrstna zabava, ki večkrat traja ves teden.

Ko si je ženin na tihem izbral nevesto, gresta dva »voglednika« prosit za roko. Praznje se oblečeta in gresta nedeljski popoldne na nevestin dom. Mati navadno že vedo, da bo imeniten obisk, zato pripravijo, kar zmore hiša. Ko prideta »voglednika«, pa seveda nihče ne ve (noče vedeti!), čemu sta prišla. Šele po daljšem razgovoru povesta gosta, čemu sta prišla. Neveste je kajpak zelo sram, saj je tudi ženin njen gost, in pobegne zato v kuhinjo. Medtem se zmenijo za doto. Ženinov stric seveda poskuša pridobiti čim večjo doto, in ko je že vse zmenjeno, mora še nevestin oče navreči kakšno telico ali junčka. Šele nato pokličejo nevesto, ji povedo, kaj so sklenili, in zaročenca si sežeta v roke. Zdaj prinesejo mati polno dobrih reči na mizo, prinesejo še vino, kajti brez vina skoraj ni v Prlekiji dveh ljudi v »prijetnem« razgovoru. Po teh važnih dogodkih se začnejo na obeh domovih priprave za poroko. Ženin in nevesta si poiščeta »pozavščine — zvôče« (zvati, pozivati, vabiti na gostijo), ki hodijo po hišah vabit. Vsi so lepo opleteni, v rokah nosijo okrašene palice, na katerih bingljajo zvončki. Eden ima trobento, drugi pa boben. V čutari nosijo s seboj vino, ki ga dajo poskusiti vsakemu, kjer vabijo.

Zaročenca morata pred poroko še k župniku k »novku« (nauku), kjer ju izprašuje iz veronauka, da se župnik prepriča, ali sta dovolj poučena za novi stan. Nato se določi dan »zdovanja« — poroke. Prej sta seveda v cerkvi trikrat oklicana, da imajo ženske vse fare tri tedne kaj govoriti in jim ne postane dolg čas. Ženin, starešina in drugi morajo priti po nevesto na njen dom. Tam jih čaka presenečenje: eno dekle zunaj pred hišo prede, druga beli hišo. Starešina vpraša, kje je nevesta. Ena izmed deklet pravi, da je ona. Starešina pa ni zadovoljen: »Prženi drugo! Ti nesi prova!« Pride drugo dekle,

pa je zopet starešina noče pripoznati kot nevesto. Šele po dolgem iskanju med »svotevcami« (belo oblečenimi deklicami, ki spremljajo nevesto v cerkev) najdejo »to provo«, nevesto, ki prinese na krožniku šopek rožmarina ženinu in vse pozdravi. Muzikanti zaigrajo poskočno, nato gredo v sobo, kjer zajtrkujejo in že malo dobre volje se naložijo na opletene vozove, ki jih je včasih petnajst do dvajset, in se peljejo v cerkev k »zdovanji«. Po tem gredo najprej v gostilno, odtod pa na ženinov dom, kjer se začne pristno gostüvanje. Mize so obložene, da se kar šibijo. Kuharice prinašajo vsega, kar zmore hiša. Navadno tisti, ki so bili povabljeni na gostijo, prinesejo perutnine, jajc, moke in drugega. Kajpa ne manjka slovitih prleških bosmanov, gibanic in kvasnic. Ko so že vsi pri najboljši volji, zapojejo vsi:

Narodna ornamentika iz Ptujске okolice.

- I. Lepa si te spomlad,
kak si ti lepa.
Tičice tebi zapele so:
prva je kukovca,
ki je zakukala:
kmetič le haj orat
ženske pa sejat.
- II. Priša bo sveti Vid,
črešne zorijo,
čehi po travniki
rôže kosijo,
vsak, ker ma koso
si jo pobrüsa bo.
Zjutraj pa, ko je pet,
grejo kosit.
- III. Prepelica se prepeli
s polske ravnine,
deklíce gor bidi,
pojte na jive.
zjutraj že, ko je pet,
prišlo jih je devet,
mele so srpe,
začele so žét.
- IV. En teden po novem let
té bo boljši svet,
té se fantič bo
žena z dekleton.
Kmetič zafora bo
takrat pač lüšna bo
jaz pa zakrika bon:
Ju—hu—hu—hu, —

Risala Visenjak Vera, mešč. šola, Ptuj.

Ampak, »ženimo se le enkrat«, zato mora priti na mizo vse, kar je, četudi bodo vse leto stradali.

Čeprav so ta »gostüvanja« večkrat bolj kvarna kakor koristna, vendar so lepa že radi običajev. Danes ti vedno bolj izginjajo in treba bi bilo nekoga, ki bi natančno zapisal še vse druge običaje, zlasti pesmi, ki so znane danes le še starejšim ženicam, dočim jih bodoča pokolenja najbrže ne bodo več poznala.

ŽENITNO PISMO. (Narodna šala iz Prlekije.)

Da kmetiške gostije niso preveč zaspane, skrbijo godci, ki so vseh muh polni. To ženitno pismo se čita skoraj vedno, seveda čisto v drugi obliki.

Pismo ženitno se bere očitno, po nemško, po slovensko, to pismo ženitovanjsko. Kakor storjeno, je skupaj zloženo med ženinom Lovretom in Marjano zaspano. Noter je zapisano, kaj ima vsak blaga, kaj ženin k hiši prinese in kaj nevesta ženinu zapisati da. — Ona prinese svojo zlahtno doto: tri šmarne krote, en pehar fižolovih luščin, eno prazno mošnjo petic in žabjega masla pet vedric. En zelen prstan zlat in en grbast vrat, strte grablje, debele žnablje, krmežljave oči še veliko takih stvari. On pa zapiše svoji nevesti en travnik na cesti, eno njivo pšenice na polj, ki bo zrela o sv. Nikolj, eno hišo na tri vogle, ki je z mahom pokrita in tri pretrgana sita, en kolovrat brez kolesa, eno ovco brez očesa, eno klaftro popra, eno ruho, ki bo zmiraj mokra, en vatel peska in en fingrot jesha. Brez nog eno mizo, ki jo je dobil za sestro Lizo.

Dalje se zapiše:

Ena jopa brez rokava, ena jalova krava. Trije funti moke, ki jo je pripeljal iz Loke. V hiši na polic je 3000 stenic. Tudi imata veliko oblačila in dva zlomljena motovila, eno prazno škrinjo špeha, mesa, klobas in hlačni pas, eno zibel brez tečaja, en nožič, ki reže na oba kraja, eno mevtergo razklano, brez nog in eno brano brez zob, jesti zadosti za vedni post, eno kikljo zašito in eno skledo ubito, en žakelj krompirja, en pisker jelovega perja, en ubit pisker medu — pa je tak, da ni grenek, ne sladek, — en štrik iz prediva, ki ima dva konca — in dva papirnata lonca. V hlevu imata krave, vole, teleta, pa jih pogledati ne smeta, tudi svinje, prašiče, drobnice in tri skrhane žlice.

Če pa eden ali drugi umerje brez testamenta, bo pokopan na britofi sv. Elementa. Poroka naj bo v Leskovci na sv. Andraža, kjer se bo jedla zastonj v konzumi kisla menaža. — Starejši sin je potepin in spoznan za gospodarja in sleparja. Drugi otroci dobe vsak po 10 in sto, kakor jim od visoke rihte spoznano bo. Kar bo suhih hrušk in vina, plača vse kuharica Mina. Za druge davke in plačila bo skrbela naša Neža mila. Če pa kaj dobička ostane, šlo bo vse čez naše rame, ali pa za naše ljube pajdaše in za en lone kaše. — Tako je to pismo dokončano in prebrano. —

Podpisane so tri krive priče,
po katerih dušah vraga
miče.

Ženin je Lovro Urban (brez
možgan) nevesta, Marjana
zaspana, hči edina rajne-
ga Jurja Jožefina.

Šribar pa se ne podpiše, ker
še nema svoje hiše.

P o z a v š č i n i, ki vabijo na gostüvanje.

P R I P O V E D U J E J O

Rosenstein Karel, gimnazija v Kranju:

DROBIŽ IZ ZADREČKE DOLINE.

Dolina ob Dreti.

Ko sedim v pustih jesenskih večerih v tihi in mirni sobici in mi misli nemirno begajo sem in tja, se večkrat spominjam lepih in srečnih dni, ki sem jih preživel v prvih mladostnih letih v ljubki vasici sredi Zadrečke doline. Kako srečnega in zadovoljnega sem se počutil med preprostimi kmečkimi ljudmi, med dehtečimi njivami in smejočimi se travniki! Še enkrat doživljam v duhu one dogodke, malenkostne in drobčkane prizore iz mojega življenja, ki se jih tako rad spominjam in jih na novo obujam k življenju. Nepozabni in večni živijo v mojem spominu krasni poletni večeri, ko sem sedel s starim dedom na klopici pod visokim, košatim kostanjem in poslušal pravljice, legende in vraže, ki mi jih je ded pripovedoval tako resno in tako prepričevalno, da nisem niti trenutek zadvomil, ali je to res ali ne.

Pripovedoval mi je o zlobnih duhovih, ki se v mraku klatijo okoli, in moramo pred njimi zapirati hleve, da nam ne pokvarijo živine.

Pravil mi je o vodnem škratu, ki ga posebno mlinarji čestijo. Vsak izmed njih mu vsako leto vrže v vodo hlebček kruha, da bi jim poleti ne zapiral vode in da bi jim jeseni ne pošiljal poplav. A kakor sem sam uvidel, je ta škrt zelo muhav in jih le redkokdaj usliši.

Kadar sva šla z dedom mimo Žnablarjevega hrasta, sva se vedno ustavila in izmolila kratko molitev za starega Žnablarja, ki se je pred leti tu obesil. In vsakokrat mi je ded pravil, da Žnablarjeva duša še sedaj tiči na hrastu in da bo rešena šele tedaj, ko bo eden iz njegove rodbine stopil v redovniški stan.

Predno so odšli v polhe, so vedno poškopili z blagoslovljeno vodo vse pasti, da jih ne bi razdrl vrag, kot je nekoč storil staremu stricu Anželnu.

Ded je vedno nosil pri sebi troperesno deteljico, ki bi ga naj čuvala »uroke« ali hudega pogleda starih žensk, ki imajo tako hude oči, da človek zbolí, če nima pri sebi troperesne deteljice.

Proti škratom in duhovom je imel koščen križec, ki mu ga je podaril neki

menih, vračajoč se iz Rima. Proti mori, ki ponoči tlačijo ljudi, se je zavaroval tako, da je pod posteljo prekrizal čevlje.

Take in podobne vraže še sedaj živijo med starimi ljudmi v naši vasi in vsakemu izmed njih bi se hudo zameril, če bi rekel, da tega ne verjame. Posebno moj ded je bil za to zelo občutljiv. Če je kdo med njegovim pripovedovanjem nejeverno zmajeval z glavo, je takoj užaljen nehal in potem smo ga težko zopet pripravili do pripovedovanja. Kadar je bil dobre volje, je sam začel pripovedovati, ne da bi ga bilo treba prositi. In ob takih prilikah je najrajši pripovedoval o »čopnicah«, o katerih je znal največ povedati.

»Da — da,« je pripovedoval neki večer, »čarovnice so, pa četudi se vsi mladi ljudje šopirijo in kričijo, da jih ni. Jaz sem jih videl, na lastne oči sem jih videl. Ponoči je bilo in z ženo sva se vračala domov. Pa ti prifrči na goreči metli ena, za njo druga in tretja in kmalu je bila na nebu procesija samih starih, grdih in razmršenih čarovnic. Na srečo sem imel pri sebi blagoslovljen molek in z ženo sva toliko časa molila, da so izginile v temi. Pa naj še kdo reče, da ni čarovnic!«

»Saj so čarovnice, oče,« sem mu takoj odgovoril. Vedel sem, da mi bo pripovedoval še katero o čarovnicah. In nisem se motil. Naslonil se je s komolci na mizo in pričel govoriti.

»V onile bajti, ki stoji ob gozdu in je že napol podrta, je pred leti živel pokojni Dražar, Bog mu daj dobro, s svojo ženo Mico. Oba sta živela skromno, a zadovoljno. Z delom na polju in v gozdu sta si služila vsakdanji kruh.

Toda nekega dne so začeli ljudje šušljati med seboj, da je Mica čarovnica in da zahaja z ostalimi čarovnicami vsako noč na Menino planino. Tudi Dražarju je prišlo to na uho, a v začetku se ni zmenil za ljudske čenče. Ko pa govorica le ni hotela ponehati, je sklenil, da se sam prepriča, kaj je s to rečjo.

Zvečer se je kmalu vlegel k počitku in se delal, kot da spi. Ura je odbila deset, nato enajst, ko pa je udarila dvanajst, je skozi priprte oči zagledal ženo, kako je vstala in se tiho splazila iz sobe. Hitro je vstal in šel za njo. A ko je prišel ven, je že frčala na goreči metli proti Menini.

»Šment,« je dejal sam pri sebi, »tako pa ne bo šlo. Čakaj me, vrag babji, posvetil ti bom, da si boš zapomnila, kdaj si bila čarovnica.«

Naslednji dan se je delal, kot da nič ne ve. Ko pa se je naslednjo noč žena zopet splazila iz sobe, da zajaha metlo, je Dražar vzel lonček blagoslovljene vode in šel tiho za njo. Žena Mica je ravno zajahala metlo, ko je stopil na prag. Hitro jo je polil z blagoslovljeno vodo in se trikrat prekrizal. Bajta se je silno stresla, čarovniška metla se je razletela na kosce in zapihal je tako močan veter, da je podrl tri močne hraste.

Žena Mica je padla skesana na kolena pred moža in ga prosila odpuščanja. Dražar ji je odpustil, a od tedaj je bil vedno med njima prepir.

Neko jutro so ju našli oba mrtva. Pravili so, da so ju zadušile čarovnice.«

Honzej Male iz Sel na Koroškem:

SIROTA DEKLICA

je služila pri hudi mačehi. Ta jo je spravila sredi zime po jagode in ji dala s seboj namesto ajdove moke — pepela, in namesto soli — peska. Zarotila ji je, da se ne sme vrniti prej, da bo prinesla poln piskerček jagodic.

Sirota je hodila dolgo in daleč, ali jagodic ni bilo nikjer.

Ko postane lačna in se zmračijo, zaneti in se pripravi, da bi kuhala.

Pride munej in vpraša: »Deklica, ali mi boš kaj dala večerje?« Žalostno ona odgovori: »Dam ti že! Samo ne vem, ali boš ti dro jedel mojo večerjo?«

Munej pogleda njeno večerjo in meni: »Iz pepela pa že ne bo kruha. Čakaj malo, jaz vem pri mačehi za klobase, pa ti katero prinesem.« In odšel je prav naglo.

Potem priteče kužej in prosi za večerjo. Ko mu sirota pokaže pepel in pesek in ga vpraša: »Ali bi ti dro jedel?« odhiti tudi kužej in pravi: »Vem za krompir, ki je ostal na njivi; izkopljem ga in prinesem.«

Nato prikoraka še petelinček. »Deklica ali mi boš dala večerje?« »Tudi tebi bi dala, ali bi ti dro jedel?« — Petelinček pogleda in reče: »Pesek pa že ni sol! Daj ga meni, moji cibiki ga manjka in prinesem ti jajčko, katero je znesla.« Tudi petelinček odhiti s peskom.

Kmalu prinese munej klobaso, kužej krompirja in petelinček jajčko in deklita je skuhala dobro večerjo. Skupaj so povečerali ter se vlegli spat.

Ponoči pa prihromasti gorni mož. Deklica se hudo prestraši in prosi:

»Munej, munej, mevkaj, da me možež ne sne!

Kužež, kužež, lajaj, da me možež ne sne!

Petelinček, poj, poj, da me možež ne sne!«

Munej je mijavkal, kužež zalajal in petelinček zapel, gorni mož pa je zbežal, ker je mislil, da oznanjajo jutro, pri katerem neha njegova oblast.

Drugo jutro nadaljuje dekllica svojo pot. Ali kamor pride in pogleda, vse je belo snega! Začne se jokati.

V tem jo srečajo trije može in jo vprašajo, zakaj tako milo veka. Sirota jim pove, da jo je zarotila mačeha, da mora tako dolgo hoditi, da bo prinesla poln piskerc jagodic.

Može pa jo tolažijo: »Mi smo trije vetrovi in ti boš dobila rdečih jagod.«

In pihne prvi, da je bilo vse kopno, pihne drugi, da je vse cvetelo kakor vi-gredi, pihne tretji, da je bilo vse rdeče jagod.

Dekllica nabere poln piskercček jagodic in hiti potem domov.

Mačeha se zavzame. Ko pa vidi, da varujejo siroto višja bitja, se tudi ona ž njo sprijazni in jo ima zanaprej rada.

Bric Danica, mešč. šola v Trziču:

PRAVLJICA O HUDEM GRADU PRI TRŽIČU.

Pravljica pravi takole:

V Hudem gradu so stanovali nekoč vitezi, ki so jim dali ljudje ime »razboj-niški vitezi«. To ime je sledilo iz njihove okrutosti in razbojniških del, ki so jih vršili po krajih, kjer so prebivali.

Pravijo, da so nekoč razbojniški vitezi prišli ponoči v Trzič, oropali vse hiše po vrsti. V zadnji hiši so našli prelepo deklico ter jo vzeli s seboj. Od tedaj je živela dekllica v njihovem gradu. Spoznala je vse prostore grajskega poslopja. Čudila in divila se je lepoti in bogastvu Hudega gradu.

Za grozodejstva razbojniških vitezov pa je zvedelo oblastvo in poslali so nad grad četo vojakov, naj bi ga le oni uničili. Ta naskok se četi ni posrečil, kajti dekllica je izdala prihod vojske vitezom, ki so se poskrili v podzemeljske hodnike in si tako rešili življenje. Deklica pa se je za kazen izpremenila v kačo, ki se še danes skriva in varuje pod zemljo zaklade razbojniških vitezov. Vojaki pa so razočarani odšli, ko so porušili grad, ne pa pobili razbojniških vitezov.

Še danes se vidijo razvaline hudega gradu, ki pričajo, da so nekdaj živeli tu razbojniški vitezi.

Bodlaj Jeronim, mešč. šola v Trziču:

PRAVLJIČNI GRAD PRI SV. JURIJU.

Ko pridemo v Trzič in zavijemo po lepi cesti proti vasi Bistrici, kmalu zagle-damo na zelenem strmem griču razvaline obsežnega gradu. Na drugem griču pa stoji prijazna cerkvica sv. Jurija. Grad je bil v posesti Lambergerjev. Ko je rod teh go-spodarjev izumrl, so dobili grad protestantovski graščaki. Ti so bili zelo hudobni in krvoločni. Ko se je pa grad porušil, je zrasklo na skali drevo, kakor pripovedujejo stari ljudje. Kdor bo ležal v zibelki iz lesa tega drevesa, bo grad odrešil.

Leop. Devetak, mešč. šola, Ribnica:

PRIKAZEN. (Ribniška.)

(Pripovedoval Pavletov vnuk, ki je star blizu 80 let.)

Sredi Goriče vasi je stala hiša pri Bučkovih. Sem so zahajali ob zimskih večerih fantje iz vse vasi. Čuli so vsako noč do devetih ali še več. Pogovarjali so se največ o strahovih. Zdaj se oglasi mlad mož Pavle, rekoč: »Jaz se še pa samega vruga ne bojim!« Vsi so se spogledali. Da bi se samega vruga ne bi bal, to je pa od sile.

Pozno zvečer sta se vračala proti domu Pavle in Janez. Doma sta bila na koncu vasi. Komaj sta stopila na cesto, se zažene v Pavleta črn maček. Pavleta to ujezi pa

sune mačka, da se prevrne. Toda, glej čudo! Maček raste in raste, da postane velik kot ovca. Vedno bolj se zaganja v Pavleta. Pavle, nevedoč kaj dela, sune še enkrat mačka. Tedaj pa se maček razleti in iz njega se vsuje toliko mačk, da je kar mrgolelo. Janez se je tako prestrašil, da je omedlel. To pa je še videl, kako so se mački vrgli na Pavleta in ga s hrupom in mijavkanjem odnesli.

Drugi dan je Janez vse to povedal. Šli so iskat Pavleta in so ga našli v gozdu mrtvega.

ZMAJ NA DOLENJSKEM POLJU. (Ribniška.)

(Zvedel od stare ženice.)

Dva popotna človeka sta hodila po svetu. Potujoč sta prišla tudi v Dolenjo vas pri Ribnici. Ustavila sta se v prvi hiši pri Boštjanovih. Tu sta prosila prenočišča. Ljudje pa jih niso marali, ampak so jih nagnali. Reveža sta morala dalje v mrzlo noč. Toda predno sta stopila čez prag, sta zapretila, rekoč: »O, ljudje, nesreča pride nad vas!« Vas je od tedaj obubožala, ljudje so umirali, ker se je pojavila neka bolezen. Toda prišlo je še huje. Nekega dne je strašno zagrmelo in iz zemlje je prirohnal strašen zmaj z devetimi glavami. Koder je lazil, se je poznala velika brazda. Tako je lazil po polju in napravil veliko škodo. Ko pa se je naveličal rohneti in škodo delati, se je zopet vrnil v svoj dom.

Šele sedaj so ljudje videli, kako strašno so se pregrešili. Prosili so Boga, da jim odpusti. In v ta namen so zgradili na istem mestu, kjer se je pojavil zmaj, kapelico sv. Jurja, ki še dandanes stoji.

A. Svenšek, dijak v Ptuj:

KMETICA IN KRAVA. (Iz Haloz.)

Po zeleni rebri na gričku sv. Avgušтина je pasla Hrvatica svojo suho kravo. Ker je imelo suho kravče malo mleka, si je premetena ženska pomagala s čari. Trikrat je zamahnila z belim krilom okoli sebe. Potem je potegnila kravo za vime in jo z roko pogladila pod trebuhom, vse to trikrat.

To početje pa je opazovala s sosednjega hriba Haložanka. Ker jo je zanimalo, kaj čudne ceremonije pomenijo, je tudi sama posnemala isto in enako storila na svoji kravi.

Ko pa je opoldne doma molzla, se ni mogla načuditi; mleka ni zmanjkalo in ga ni! Grozno! Vse posode je napolnila, pa še ni nehala teči. In ko je za hip nehala in si obrisala pot in ledeni znoj, je jela krava grozovito tuliti in mukati. Nehala je šele, ko je žena zopet poprijela za vime in molzla dalje.

In ko je utrujena le nehala, je kravše tulilo in mukalo brez konca. Žena se je bala, da ji ne pade. Hitela je k župniku po pomoč.

»Prinesite škaf tega mleka in ga postavite na križpotje in opazujte, kaj se bo zgodilo!« je svetoval gospod.

Tako je storila. Z grozo pa je opazovala, kako so iz škafa izlezele vsakovrstne gnusne živali in se razšle. Ostalo je v čebru le pravo mleko. Krava je odslej dojila kakor po navadi.

Mazlu Milena, gimnazija v Ptuj:

TURKOVEC. (Primorska.)

(Pripovedoval moj stari oče.)

Na jugovzhodu tržaškega zaliva, za Škedenjem, se dviga grič Turkovec, posajen z vinsko trto, ki daje žlahtno škedenjsko kapljico.

A ta grič ni vedno tak. Bil je še pust in gol, ko je prišel iz Carigrada bogat Turek. Kupil je grič, zgradil na njem hišo ter ga posadil z oljkami. Kmalu so se oljke tako razrasle, da je v oljčnem gaju lahko gorela luč, čeprav je pihala najhujša tržaška burja.

Lep je bil Turčinov dom, lepa njegova okolica, a Ahmedu je bilo dolg čas. Pohajkoval je po okolici ter prihajal v Škedenj. Gledal je tamkajšnja dekleta in žene, kako so zjutraj nosile kruh v Trst in kako so se opoldne vračale. Hodil je v

vas sicer vse dni, a šele čez dolgo časa je videl, da mu ugaja mlada, zala Ivanka in da radi nje postaja ob cesti ter tako kratki čas. Ali Ivanka je rada videla ribiča Toneta. Nekega večera, ko se je Ahmed izprehajal po svojem posestvu ob morju, je zaslišal vesel smeh. Stopil je bliže. Tedaj je v ribiškem čolnu zagledal Ivanko in ribiča Toneta.

To mu je bilo dosti. Potrt in jezen je odšel domov. Proklel je Škedenjke in dan, ko jih je videl pri peki kruha. Od tedaj se morajo te vse življenje mučiti s peko kruha.

Umrli je Ahmed, ali spomin nanj še ni umrl, kajti njegov duh se vrača na zemljo in nima miru, ker proklel je in prokletstvo leži tudi na njem. Vsako noč prihaja na Turkovec, grič, kjer je stala njegova hiša in se po njem imenuje, na mesto, kjer je izrekel usodne besede. Vsako noč prihaja, vsako noč v drugi podobi. Danes straši tam škrat, jutri človeški skelet, tretji dan zopet slon. Turčin Ahmed še vedno čaka rešitelja, a kdo bo to in kedaj bo prišel, tega ne ve nihče.

Jeza Maks:

Novoletna.

(Ta pesem je kolednica, ki so jo koledniki, hodili pet⁴ v noči od starega na novega leta dan.)

*Veselmo se današnji den!
Bog pošlje novo leto vsem,
zato skoz moje pesmi glas
vas v Jezusi pozdravim jaz.*

*Očetje, matere in vsi
da bi v božji gnadi vselej bli,
fantiči, dekljči vsikdar
bi vŕeči meli svet oltar.*

*Saj mali Jezus pri vas je,
ki najsvetejše ma ime:
te sladke ure, sladke dni
te v novem leti vŕivali.*

*Čeravno je veseli den,
nemirna misel pride vsem:
znabit gnes leto vi al jaz
mo črvov meli poln obraz.*

*Zato ljubljani farmani
gnes začnimo vse v Jezusi,
ljubezen mejmo med seboj,
ker vsi pod božjoj smo rokoj!*

*Oj hitro spet odišlo bo
nam novo leto za goro,
enkrat to zadnjo more bit,
pa človek v dolgo večnost it.*

*V nebesih novo leto bo,
le nikdar ne dokončano.
Ta priti Bog nam srečo daj,
kjer peli: Svet! — mo vekomaj!*

*Očeti, materi mi damo
malo dete, Jezusa.
On bo vas — mi dobro znamo —
varval vsega hudega.*

*Vas fantiči no dekljči
mi darujemo nicoj.
Tam v nabeškem paradiži
ma Marija ogred svoj.*

*Tam so ročce zaporedi,
lep je njih diŕeči duh,
čistost ma najlepše gredi
in nje cvit ne grata suh.*

*Čisti fanti no divice,
k so pred božjim jagnjetom,
bodo naše podružice,
da bomo šli pred božji tron.*

*Kaj smo vam mi zdaj zapeli,
naj vam bo za dušno moč,
da bi enkrat tam slavili
novo leto vsi drgoč.*

**Ministrstvo prosvete je z odlokom P. br. 19.462
od dne 30. VI. 1934. l. priporočilo list „Razori“
za vse nižje srednje in meščanske šole.**

JANKOVIĆ BRATISLAV, Ljubljana:

SLAVA (SVETI, KRSNO IME).

Medju svima Slovenima jedini su Srbi koji slave praznik slavu. Slava je srpski narodno crkveni običaj. Bugari slave imen-dan; Slovenci i Hrvati rođen-dan i god, ostali Sloveni slično. Dakle, jedini su Srbi, koji slave slavu. Zašto se slavi slava i način, na koji se ta proslava vrši u nekim krajevima videćemo iz sledećega.

Svi Sloveni su bili do IX. veka pagani — mnogobošci. Tek s IX. vekom počinju Sloveni primati hrišćanstvo. Srbi, se uspomenu na taj dan, kada su napuštali paganstvo, a primili hrišćanstvo — pokrstili se, praznuju slavu — krsno ime svake godine. Isprva, slava je bila uglavnom sećanje na pokojne — mrtve pretke, prve hrišćane, čija su imena bila istovetna imenima sveca, dakle članovi zadruga, plemena, ili bratstva nosili su to ime, ime sveca. Od IX. veka pa do 13, negde 14 veka, slave su održavane mahom kod ili u crkvi i to je bio praznik za sve hrišćane: bratstva ali zadruge. Kada su ove namnožile i otežavale održanje tih svetkovina u crkvi, crkvene vlasti su odredile da se slave s običajem gozba za »pamet svetima« imajo svetkovati samo po kućama.

Obredni predmeti slave su: krsna sveća (obično iz čistoga pčelinjeg voska); krsni kolač (običan hleb s ukrasima iz testa od pšeničnog brašna); vino, tamnjan (kadilo) i koljivo (kuhana pšenica načinjena s primesom raznih slatkiša). Treba napomenuti da koljiva nema u katoličkim krajevima. Kulminacija slavskog običaja sastoji se u lamljenju (sećanju) kolača i u podizanju i blagoslav-

ljanju u slavu. Svetac je dobio ime po svetitelju, čije je ime taj prvi predak hrišćanin dobio.

Slavu slave svi Srbi pravoslavni i rimokatolici u Boci Kotorskoj i Južnoj Hercegovini, zatim pravoslavni Vlasi u Srbiji i Rumuniji do Krajeve, te rimokatolički Arbanasi u severnoj Albaniji.

Dne 14 novembra tekuće godine, slavio sam i ja svoju slavu »Kuzmana i Damnjana — vračeve«. Tačno pred svojom kućom u Ljubljani, sasvim slučajno, susreo sam urednika »Razori« kolegu Toneta Gasparija, Ivana Verbića i Wagnera Rudolfa. Kao svaki domaćin — svečar, bio sam vrlo radostan i sretan što sam susreo baš svoje kolege i pozvao sam ih, da mi budu prvi gosti u tom svečanom danu. Makar da je kolega Gaspari žurio, da se povrati u Rakek, odazvao se mome pozivu i mi smo ušli u moj stan i otpočeli slavlje. U sobi je na stolu bilo pripravljeno sve što je za dan slave pripravljeno, i to: krsna sveća iz pčelinjeg voska, krsni kolač — kruh sa ukrasima iz testa pšeničnog, vino, tamnjan (kadilo) i skuvana pšenica — koljivo. (Koljivo se spravlja iz ovih sastavina: ½ kgr. pšenice, ½ kgr. smlevenih ora-ha, ½ kgr. sladkorja (šećera); zatim malo cimeta i naribanog morskog ora-ha — mirisa.)

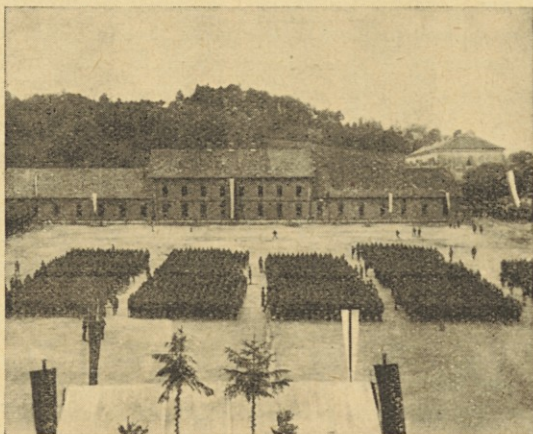
Čestitali su mi slavu kada sam upalio sveću i prekadio kolač i druge simbole slave. Onda sam ih ponudio da sednu i počeo sam sa posluživanjem, koje se na slavi vrši ovim redom. Prvo sam ih poslužio koljivom (pšenicom). Uzeli su po jednu žlicu. Zatim sam ih ponudio pićem, a posle čajem. Pošto tih običaja u Sloveniji nema, oni su me molili da im pojasnim način na koji se treba postupiti pri posluživanju. Postupio sam u tome slučaju onako, kako bih to razložio svojim učenicima. Kada smo i tu nevarnost sretno prešli, oni su izjavili da se im taj običaj dopada i da su »neka novoga doživeli nenadoma«. Zanimalo ih je da im natanko objasnim značaj slave, što sam odmah učinio i što to isto i vama — dragi učenici-ce — činiću. Oni su bili prijatno iznenadjeni tako lepim običajem i mi smo se poslovali, a oni su mi tom prilikom iz srca poželeti najveću sreću, kao što si sam želim... Pri sreću mi je bilo tako milo i drago kao da sam svoj najveći praznik, slavu, slavio u krugu svojih domaćih. Za trenutak setio sam se slave 1911. godine, kada smo za taj dan bili sabrani svi ukućani, nas 13 na broju. Sa suznim očima gledah u tu lepu prošlost, jer se to neće više nikada moći dogoditi. Bilo nas je 13 u porodici, ali prilike i državne — narodne potrebe smanjile su moju porodicu. Od 1912—1918 godine u toku ratova za oslobodjenje i ujedinjenje Jugoslovena, palo je na bojnim poljanama 8 ljudi, nešto ih umrlo a ja sam ostao sam... Pa ipak, sretan sam sa velikom domovinom Jugoslavijom i velikom jugoslovenskom porodicom, koja je od 13 članova porodice stvorila narod od 14.000.000 ljudi...

Posle prvih gostiju, došli su drugi, treći itd., tako, da sam toga dana imao 48 gostiju. Sa svima sam razgovarao i objasnio im sve što nisu o tome znali. Kao domaćin bio sam sretan što me je toliko prijatelja posetilo i čestitalo slavu, želeći mi sve najbolje, zdravlje i sreću na mnogo godina.

U nekim krajevima je ovakav običaj: Slavi se kao i kod mene. Gosti dolaze od 10 sati izjutra do 13 sati. Od 13 do 16 sati je ručak a kome domaćin obdrži samo rodjake in prijatelje, koje je osobno pozvao, jer se za slavu uopšte ne zove, gosti i običajni putnici dolaze na slavu bez poziva. Od 16 do 21 sati uveče opet dolaze gosti na čestitanje i poslužjenje, pa idu, a ostanu samo pozvati na večeru. Taj osobni poziv na večeru ili ručak vrši

se na ovaj način: Jedan od porodice ide kod zvanica sa staklenicom vina ili rakije i poziva: »Pozdravio Vas otac — domačin — da izvolite doći na slavu.« Pozvani ispije gutljaj pića i primi jabuku ili krušku (ili dunju — kutnu)...

Negde je opet običaj, da se u sobi pored zidova postave stolovi (mize) i na njima se iznesu razna jela i pića. Svi gosti sednu, časte se — jedu po celi dan, negde i po nekoliko dana, i razgovaraju se o raznim stvarima.

Slava 40 puka „Triglavskog“.

pred. N. pr. u Ljubljani 40. puk »Triglavski« slavi slavu od dana ustanovljenja puka i u uspomeću na pobeu u Koroškoj ofanzivi 1919.

Kada je reč o slavi, moram pomenuti i to, da sve škole slave školsku slavu Sv. Sava 27. januara svake godine, kao uspomenu na prvog prosvetitelja jugoslovenskog i osnivaoca prve škole, koje su uvek bile uz crkvu ili manastir.

Kod školskih slava je uobičajena akademija sa pevanjem i deklamacijama. U gimnazijama i na univerzitetima se čitaju i rasprave — temati iz pojedinih predmeta nauka i posle se dele nagrade za najbolje radove. Postoje i naročiti fondovi za nagrade najboljih temata, koji se zovu »Fond Sv. Save za nagrade djačkih radova«.

MIKLAVŽINA GABRIJELA, mešč. šola, Celje:

VRAŽE S KOROŠKEGA.

*Največ vraž je ohranjenih na kmetih.
Ko sem bila v počitnicah na Koroškem, se
mi je nudila ugodna prilika, da sem spoznala
koroške šege in navade.*

V mnogih vaseh imajo še danes neke vrste mazačev, ki jih jako spoštujejo. Če se komu rana dolgo ne zaceli, gre k mazaču, da mu jo ta »dol odmoli«. Ko se otrok rodi, mu za prvo kopanje pripravijo zelo malo vode, ker bi sicer ko odraste, preveč pojedel. Če je novorojenec prvi sin, mu pripno na desno stran prsi, ko ga nesejo h krstu, šopek rožmarina, da bo pošten slovenski fant, in ključ od shrambe, da bo dober gospodar. Ko nese botra h krstu, vzame

s seboj klobaso, katero da prvemu človeku, ki ga sreča na poti v cerkev. Če ji pride naproti deček, bo otrok gotovo srečen v življenju.

Najbolj je prepletena z vražami otrokova mladost. Prazna zibel se ne sme zibati, ker potem otrok ne spi. Tudi stopati črez otroka se ne sme, ker otrok potem ne raste. Če zrastejo otroku najprej zgornji zobje, pomeni to gotovo smrt. Z njimi si prinese žeblje za krsto. Tuja žena lahko prinese otroku nesrečo. Če se gledata iz oči v oči, ga žena uroči in otrok je nesrečen za vse življenje.

Starši se lahko že pri otroku prepričajo, kakšen bo, ko doraste. Na njegov tretji rojstni dan, mu pripravijo na hrastovo mizo jabolko, denar in knjigo s slikami. Otrok mora biti v sobi sam. Opazujejo ga lahko drugi, le če jih on ne vidi. Če vzame najprej jabolko, postane pijanec. Če seže po denarju, bo imel srečo v gospodarstvu. Otrok, ki si ogleda najprej knjigo, postane duhovnik. Deček, ki ima na glavi dva vrtinca las in je že kedaj padel v vodo, postane tudi duhovnik.

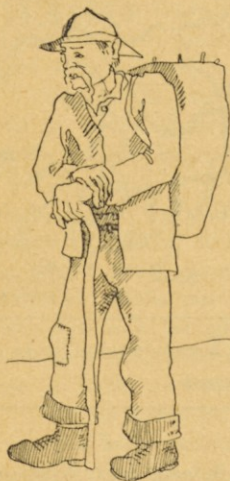
Nož ne sme ležati na mizi tako, da je rezilo obrnjeno navzgor, ker si na njem hudič brusi kremplje.

Gospodinja, ki se hoče znebiti ščurkov, ali drugega mrčesa, dene enega izmed teh nepoklicanih gostov z denarjem vred v škatljo ter nese to izven meje svojega posestva. K človeku, ki to škatljico pobere, zbeži vsa nadležna zalega.

Tudi mačkam pripisujejo nadnaravno moč ponoči. Jako nevarno je mačke zvečer poditi, ker imajo v repu vruga in lahko prinesejo nesrečo.

MUSEK VITKO, gimnazija v Ptuj:

NEKAJ VRAŽ S PTUJSKEGA POLJA IN HALOZ.

Hrvat iz Cvetlina pri-
naša v Ptuj grozdje.
(Risal Jeza Maks.)

Kadar gospodinje kruh iz peči jemljejo, pogledajo, na kateri strani je kruh počen. Tam kjer je razpokan na isti strani pravijo, da imajo sovražnike.

Kadar pes tuli, pravijo, da vidi smrt.

Tisti, ki gre v gozd nabirat prvič gobe in najde samo eno gobo, pravijo, da bo tisto leto umrl.

Če se bela kura vsak dan napenja in kriči, je to znamenje, da bo nekje v sorodstvu sedmina.

Ako pri hiši vsi mački zaporedoma poginejo, je to znamenje, da bo pri hiši velika nesreča.

Na pepelnično sredo imajo kmetje navado, da zjutraj sežejo nekaj slame na svojih poljih. S tem hočejo odpoditi od svojih njiv vpliv čarovnic.

V Halozah pa imajo navado, da nateknejo na trto, ki so jo zadnjo obrali, tri jagode grozda. S tem hočejo doseči dobro letino drugo leto.

Ornament iz Ptujске okolice.

ZAVRL ALBIN:

KRALJA ŠTEFANA TOMAŠEVIČA POSLEDNJA POT.

Svetla poletna noč je bila. Temnovišnjevo nebo je bilo posuto z zvezdami, ki so plašno mežikale in utripale. Sredi brezštevilne množice drobnih lučk se je šopirila luna. Redki kosmi prozornih oblakov so hiteli preko te planjave.

Svet je bil kot oblit z blede mesečino. Sence gozdnate pokrajine so se mehko prelivala v velike razsvetljene ploskve. Le ozka soteska je bila pogreznjena v neprodorni mrak ter se odražala kot temna proga sredi svetlega morja drevesnih krošenj. Mesečina ne sega v to dolino, pregloboka je, preveč jo zakrivajo košata, tisočletna drevesa. Na njenem dnu pa šumi in hobni divja Sana, ki jezno zaganja svoje nebrzdane valove v skale in debela, ležeča v njeni strugi.

Ozka, kamnita in strma pot se je vila ob njej, zdaj tesno ob nevarnih tolmunih, zdaj izgubljača se v gozdni temini. Oba bregova reke so pa oklepali gozdovi, temni kot noč, globoki kot morje.

Ostri kriki sov so od časa do časa prevpili enakomerno hrumenje razpenjene reke.

Nenadoma je presekal to enoličnost tuj zvok — jeklo je udarilo ob kremen, zdaj zopet, in še in še. Vedno bliže so prihajali ti nenavadni glasovi. Nočne ujede so začudeno utihnile, čulo se je pritajeno prhutanje mogočnih kril — ogledati so si hotele vsiljivca.

Izza ovinka se je prikazal jezdec, za njim drugi, tretji, cela četa. Konjem so se noge pogosto zadevale ob kamenje; znak, da so bili do smrti izmučeni.

Ko je dospela četica do male ravnice ob gozdnem obronku, so poskakali jezdeci iz sedel, živali pa so ostale negibno vsaka na svojem mestu, težko

hropeč, tresoč se po vsem telesu; ni jim bilo mar sočne trave, ki jih je obdajala, le počitka, oddiha so si želele.

Tudi možje so bili do skrajnosti izčrpani; videlo se jim je, da so begunci, ker so se vsak trenutek plašno ozirali za preganjalci, ki so vsak trenutek pozorno posluhnili v smeri, od koder so bili prišli. Nekateri izmed njih, očitno veljavnejši, so nosili jeklene oklepe in šleme, drugi so bili odeti v kratke, tesno se prilegajoče usnjene jopiče. Vsem pa so viseli ob pasu meči in bodala.

V ospredje sta stopila dva najodličnejša: eden srednjevelik, z lepo črno brado, bosanski kralj Štefan Tomašević, drugi visok, slok starec, njegov stric Radivoj.

»Tu se za kratek čas odpočijemo,« je menil Radivoj, »da pridejo naši ubogi konji do sape. Med tem naj se dva vrneta do onega klanca, odkoder imata pregled po vsej dolini in odkoder naj pazita na prihod Turkov.«

Po teh besedah sta se ločili dve postavi od gruč, prišli konja za uzdo in izginili za ovinkom. Ostali so popadali po trati. Iz njih ust ni bilo glasu, le resni, mračni obrazi so nemo pričali skrb, ki jim je glodala srce.

Konji so se polagoma otresli mrtvoudnosti; tu in tam so pomulili šop trave, toda silna utrujenost jim le ni dala jesti.

»Kaj sedaj?« je vprašal kralj, okrenivši glavo proti spremstvu, »ali ni škoda, da tratimo tu čas, dočim so nam zasledovalci že za petami?«

»Štefan,« se je oglasil Radivoj, »ali misliš, da bi bili konji še dolgo vzdržali? Poglej jih! Niti uro več in popadali bi bili drug za drugim. In kaj potem, to vprašaj! Izročeni bi bili na milost in nemilost Turkom.«

»Ha, milost! Milosti ne pričakujmo od sovraga. Preje ti prizanese volk, četudi te že drži za vrat.«

»Moja lepa, moja ponosna Bosna, kakšna bo tvoja usoda! Mesto za mestom, grad za gradom pada v kremplje Turkov: najprej Vrhbosna, potem Bobovac in sedaj še Jajce, moja prestolnica. Preje gospodarji te lepe zemlje, sedaj ubogi brezdomeci, ki nimamo niti strehe nad glavo.«

Kraljevo telo se je stresalo od silne bolesi, ki je grabila za ubogo srce, da so se starim borcem, njegovim spremljevalcem, zaiskrile solze v očeh, dasi so v svojem burnem življenju videli že marsikatero gorje.

»Ali ne bi bilo bolje,« je nadaljeval kralj, »da sem v junaškem boju pustil to bedno življenje, ki nima zame itak nobenega smisla več. Če je propadla država, naj umre z njo tudi njen kralj!«

»Štefan!« se je oglasil stric s strogim glasom, »mi vsi s teboj čutimo tvojo bol in jo spoštujemo. Toda graje je vredna tvoja malodušnost! Če je propadla država, se mora rešiti kralj, da jo zopet osvobodijo! Ali ni tako?« se je obrnil proti spremstvu. Pritrdilni vzkliki so mu odgovorili, nakar je nadaljeval: »Naša pot po tej dolini nas privede do Hrvatske, kjer bomo našli zatočišče in ki bo izhodišče za nov boj, kateri naj prinese Bosancem svobodo. Jutrišnja noč, preden bo vstala zarja, moramo doseči hrvatsko mejo. Preko nje se Turki ne bodo upali.«

»In če konji ne vzdrže?« je podvomil kralj.

»Ne bodo vzdržali niti današnja noč,« se je oglasil Radimir, edini mladeč v vsej četi, ki je bil prišel nekod iz Primorja; več pa o sebi ni nikoli govoril.

»Morajo, četudi jim zadnje kite popokajo!« je odgovoril odločno Radivoj.

V tem trenutku pridirjata oba odposlanca oglednika z vzklikom: »Že prihajajo, niti pol ure niso več za nami!«

Kot bi treščilo, so bili vsi na nogah in v sedlih. Utrujeni konji so prhali, se upirali, toda z biči in ostrogami so jih pripravili zopet v dir, da so se lomile veje in je kamenje frčalo in padalo v reko.

Dve uri je že trajal beg; konji so hropeli, brzina je popuščala. Biči in kletvice so padale nanje, ostroge so jih rezale v živo meso — vse zaman. Ne nadoma se eden spotakne in pade z velikim truščem na tla; jezdec odleti — k sreči v travo, da se pri priči zopet pobere. Konja je zgrabil za uzdo, z udarci in kriki ga je spravil zopet na tresoče se noge. Jezdecem je postalo jasno, da bo njihovega bega kmalu konec. Kaj sedaj? Prišli so do ovinka in pred njimi se je dvigalo temno zidovje trdnjave Ključ. Tedaj je prijezdil v ospredje zvesti, stari Branko: »Veličanstvo, jaz vem za izhod. Skrite se v Ključu, dočim odjezdimo mi dalje in speljemo Turke s tem na našo sled. Ako bodo konji, če jih ne bomo preveč gnali, še količkaj vzdržali, bodo Turki prepozno spoznali svojo zmoto; vi pa med tem na spočitem konju lahko uidete čez gorovje proti zahodu do Une in po njeni dolini v Hrvatsko.«

»In kaj bo potem z vami?« je vprašal kralj.

»Kar Bog hoče,« je odgovoril tiho Branko in povetil glavo, »če vas moremo rešiti, radi damo svoje življenje.«

Tudi sicer zelo previdni Radivoj se je strinjal s predlogom; toda kralja ni hotel zapustiti samega, temveč mu biti v pomoč pri nadaljnjem begu. Svoja konja, ki sta bila še najbolj krepka, sta prepustila beguncem, sama pa zasedla najbolj izmučeni živali in v počasnem diru odjezdila proti mestu.

Ostali spremljevalci so zrlí molče za njima, ki nista imela niti časa za slovo. Ko so videli, da se odpirajo mestna vrata, so zopet pognali konje v dir in nadaljevali beg. Bil pa je že tudi skrajni čas, kajti zasledovalci so se bili med tem toliko približali, da so se čuli glasni kriki jezdecev.

Dolina se je zopet zožila, tako, da nista mogla niti po dva konja vstric. Zaradi tega se je njih vrsta raztegnila in posamezniki so se izgubili iz vida. Kriki zasledovalcev so prihajali čim dalje bliže, vendar zagledati jih niso mogli, ker je tvorila dolina, ki je bila že itak gosto porasla z drevjem in grmovjem, ostre ovinke. Ko se je pot zopet nekoliko razširila, so beg pospešili in vpitje Turkov je polagoma tonilo v gozdu.

Minila je že ena ura, odkar so se ločili pri Ključu. Od vzhoda sem je vstajal mladi dan. O preganjalcih ni bilo več glasu. Zato so hropeče konje ustavljali, da bi jim privoščili vsaj malo oddiha.

V srcih preganjancev je vstajalo upanje, da bodo živi dosegli mejo in gostoljubno bratsko zemljo.

O Turkih še vedno ni sledu. Čudno! Kaj se je zgodilo? Strašna slutnja stisne njih srca. Nemi obrazi starih vojakov se spogledujejo, toda nihče se ne upa izreči prvi usodne misli. Kaj je s kraljem? Mu je li uspelo pobegniti iz Ključa? Pa saj Turki vendar niso mogli vedeti, da se je ločil od njih. Izdajstvo? Kje je Radimir? Ni ga! Je li padel Turkom v pest?

»Nemogoče,« de Branko, »saj je ves čas jezdil kot zadnji tik za menoj na kraljevem konju, ki je bil še najbolj čil. Seveda, v naglici bega nisem utegnil paziti nanj. Da, zdaj se spominjam. Od onega ostrega ovinka dalje ga nisem več čul. Kaj se mu je le pripetilo? Pojezdím nazaj, da vidim, kaj je. Vi ostanite tu pripravljeni, da vsak trenutek zajašete.«

In že je oddirjal po poti nazaj ter se ostalim kmalu skril za gostim vejem. Vedeli so, da se mora kmalu vrniti, ker oni ovinek ni bil baš daleč. V resnici ni preteklo niti pol ure, ko so slišali klice. Zagledali so Branka,

ki jim je mahal, naj pridejo za njim. Brez pomisleka so mu sledili; čakal jih je na tistem ovinku.

»Vidite, tamle, kjer je pot tako ozka, sta se najina konja še zadevala; zato sem mu rekel, naj odjezdi naprej. Ker se je obotavljal in nisem maral izgubljati časa, sem jaz zajezdil naprej. Odtlej ga nisem več videl.«

»Torej so bili Turki že tako blizu za nami!«

»Če bi ga bili napadli, bi bil klical in bi tu morali videti sledove boja — toda ničesar ni. Glejte pa nekaj drugega — tamle! Vidite tole, in spet tam!«

»Konj je dirjal s smeri proti Ključu.«

»Da, konj, in sicer samo eden! Torej ga je gonil jezdec. Kam? Turkom nasproti. Toda kdor se jih boji, jim ne gre nasproti! Poznate tale nož?«

»Radimirov!« jih vzklikne več.

»Da, njegov je. Konj se je protivil ločitvi od ostale čete in je seveda skakal; vidite te globoke vtise zadnjih nog? Pri tem ruvanju je jezdecu odpadel nož. Zdaj veste vse in tudi to, da nam Turki ne bodo več sledili. Le enega ne vemo, ali je kralj pravočasno ušel iz Ključa. Če se je količkaj mudil, potem mu bodi Bog milostljiv.«

Ozrl se je na tovariše, ki so z velikimi očmi strmeli vanj. Vse to je prišlo tako nepričakovano, da niso mogli doumeti. Le polagoma se jim je pričelo jasniti: Radimir izdajalec, kralj v največji nevarnosti, oni sami ostali. Že so nekateri nategnili vajeti, da bi nadaljevali beg. Toda sram jih je postalo te misli. Sklonili so glave, kot bi jih kdo zasačil pri nepoštenem dejanju.

»Vrnimo se,« je velel Branko, »da vidimo, kaj je; morda utegnemo še pomagati.«

Vsa četa se je spustila v dir — proti Ključu. Čim bliže so prihajali, tem opreznější so postajali. Zavili so okoli ovinka; tedaj je udaril na njih uho oddaljen krik, krik, ki ga zmore le turški divjak. Zdaj so vedeli — Turki oblegajo mesto.

Zajezdili so s konji globlje v gozd, razjahali in se vzpeli peš na vzpetino, odkoder se jim je odprl pogled na mesto in okolico.

Po vsej dolini so postavljali Turki šotore. Spoznali so, da jim je sledila cela vojska konjenikov in so brez moči napram njim. Pogled jim je splaval proti mestnemu zidovju, ki so ga naskakovale drzne čete. Le malo branilcev so opazili na obzidju — mesto ni bilo pripravljeno na boj!

Tedaj je Branko pridružen vzkliknil in pokazal z roko proti najvišjemu stolpu. Zagledali so moža s črno brado, v svetlem oklepu — kralja Štefana Tomaševića. To je konec! Klonile so jim glave in nemi so se vrnili h konjem. Brez besede so zajahali in počasi odjezdili ob Sani proti Hrvatski, v brezupno svobodo...

Zadnje poglavje te žaloigre se je kaj hitro završilo. Kralj Štefan je izprevidel, da se trdnjava ne bo mogla držati, ker ni bila založena z živili, niti ni imela dovolj branilcev. Zato je dal četrty dan razobesiti belo zastavo. Turški poveljnik Mahmud paša mu je zajamčil življenje, če preda trdnjavo in izda na vsa mesta ukaz, da otvori Turkom brez odpora vrata. Kralj je pristal in se izročil zmagovalcu.

Čez nekaj dni pa je prišel sultan Mohamed II. z glavno vojsko. Ne oziraje se na obete svojega poveljnika, je dal usmrtiti Štefana Tomaševića, zadnjega bosanskega kralja in njegovega strica Radivoja.

Bosanskega kraljestva ni bilo več!

To se je zgodilo v letu 1463.

Copernica v ponvi.

Zgodilo se je v Š. na Goriškem pred kakimi 50. leti. Na sv. večer smo se deli po večerji na ognjišču, se grel pri ognju, kuhali kavo in pekli kostanj, kar še danes delajo na Goriškem Krasu, ko čakajo polnočnice. Ob tej priliki zmoliyo vse tri rožne vence in si pripovedujejo razne svoje doživljaje. Izmed vsega pripovedovanja mi je najtrdnjeje ostal v spominu doživljaj sosedovega Andreja, ki je bil majhen, čokat in srčen mož v najboljših moških letih. Vsakdo ga je rad poslušal, ko je pripovedoval svoje doživljaje.

»Bilo je pred petimi leti na dan sv. Silvestra točno o polnoči,« prične Andrej pripovedovati, »ko smo se zbrali na križpotju sredi vasi in hoteli iti pet podoknico krčmarjevi hčerki Miciki. Kar zapazimo žensko postavo, ki koraka od našega hleva čez sosedovo dvorišče, držeč v roki golido. Radovednost, kdo je, nas žene za njo; a ona ugledavši nas zbeži na sosedov vrt in plane v gosto, visoko laškico (Topinambur, Erdbirne), kjer nam izgine izpred oči, kot bi se v zemljo pogreznila. — Vsi smo istega mnjenja: copernica je — mleko je kradla — oparimo jo!

Brž prinesem golido in od vsake krave umolzem tri molže mleka, v katero denemo tri kapljice kravjega seča. Ko zakurimo ogenj, vlijemo mleko v ponev in jo postavimo na ogenj. Okna dobro zapremo, vrata zaklenemo in zapahnemo; kajti gorje bi nam bilo, če bi copernica med tem delom udrila k nam.

Ne čakamo dolgo, ko zaslišimo pri vratih milo prošnjo, naj nehamo segrevati mleko, ker jo zelo peče. Čim gorkejša je postajalo mleko, tembolj je vpila, da jo peče. Ko je pa mleko zavrelo, je začela neznansko razbijati po vratih, jokati, kričati in prav milo prositi, naj jo nehamo pariti, saj ne bo nikdar več kradla mleka; a gorje nam, če jo kdaj živo izdamo!

Ker smo jo spoznali po glasu in ker se nam je pričela smiliti, smo odstavili ponev od ognja proč. Pred vrati je trajalo stokanje še nekaj časa, slednjič je ponehalo in copernica je odšla —.

Drugo jutro opazimo, da ima obe roki, brado in levo lice obvezano, kar nas je še bolj uverilo — bila je Franceljnova Pepa, ki je pred tremi leti umrla. Tudi izmed njenih sorodnikov ni nihče več živ.«

Andrej je znal pripovedovati tako živo, da je sam sebi verjel. Drugi smo pa vzdihovali: Hvala Bogu, da copernic ni več!

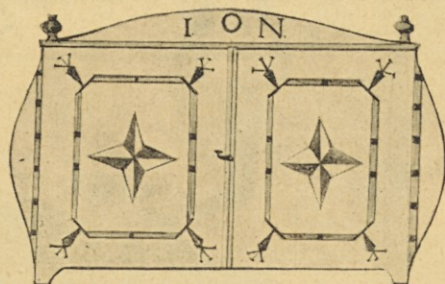
Strahovi ali prikazni umrlih.

Ljudstvo je še danes prepričano, da prihajajo rajnci iz onega sveta in se prikazujejo ter strašijo.

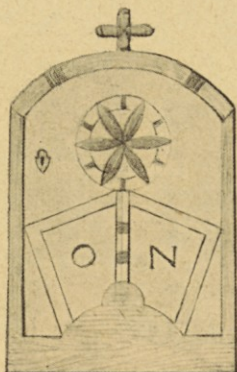
Kadar izvršujemo duševno naporna dela, nam onemore živčevje prav tako kakor mišice težaku. Če onemorejo živčne stanice v možganski skorji, izgine samozavest. Tako nastane s p a n j e, v katerem smo brez zavesti. V spanju dobiva živčevje s krvjo novih hranilnih snovi, vendar ne miruje popolnoma. Nekatera živčna okrožja še nadalje vsaj deloma delujejo in njih delovanje odseva v ne-skladnih sanjah. Torej v spanju, mrzlici in včasih še celo v budnem stanju se obude nekateri velikomožganski deli in to zaradi prevelikega duševnega dela,

duševne boli ali preveč k srcu vzetega dogodka ali preveč zavžite pijače i. t. d. Taki ljudje vidijo in slišijo prikazni, ki niso nič drugega nego čutna mamila — halucinacije.

Človek nikdar nobene stvari popolnoma ne pozabi; tudi če se zdi, da smo stvar že kdaj pozabili, ni res. Le spomnite se, kako vam včasih nekateri dogodki čudovito hitro nehote stopijo pred oči nespremenjeni, ravno taki so bili tedaj, posebno če je kaka vez med sedanjostjo in tedanjostjo. Koliko dejanj se vrši na ta način podzavestno, na pr: Na potovanju se nam vtisnejo stvari, ne da bi se mi takrat zavedali, pozneje se še le ob kaki sličnosti zavemo. Tudi se nam pripeti na prvi hip nerazumljivo dejanje ob smrti kakega sorodnika, znanca ali prijatelja. Če pa to dejanje dobro premislimo, vidimo, da ni nič drugega nego nehotno obnavljanje, včasih nekoliko spremenjeno, včasih pa nespremenjeno. Neki prijatelj farmacevt mi je pravil, da mu je kot učencu umrla gospodinja, ki jo je spoštoval in rad imel. Nekaj mesecev po njeni smrti je šel po dnevi v klet po špirit. Ta je bil v veliki steklenici na tleh, zato se je moral pripogniti, da je lahko nalil svojo steklenico. Pri pripogibu mu je šinila kri v glavo in ob tej priliki zdražila živčne stanice v možganih in njemu se je obudila cela slika gospodinje na »parah« — videl je gospodinjo v mrtvaški obleki — seveda le hipno. Mnogo ljudi bi imelo to kot resnični strah; a kot vidite, je to le možganska obnova dogodka pod večjim pritiskom krvi, ki včasih tudi radi strahu plane v možgane. To vse današnja mladina ve, zato se ne boji več strahov, ki so znotraj votli in okrog jih ni nič.

Nad 100 let stara omarica v narodnem slogu. (Hrani Apolonija Lesar, Brezje.)

Vratca v narod. slogu nad 50 let stare omarice. (Hrani Oražen Nace, Ribnica.)

NARODNI PREGOVORI.

Zakaj siliš psa na mizo,
če pod mizo spada?

Jasli ne gredo za kravami.

Dvojna vrata zapreš, če molčiš.

Kdor je lep, je dela slep.

Tat vrne tedaj kot vrabec proso.

Kjer je velik šraj*, tam je malo kaj.

* kjer je mnogo besed.

Namestniki kraljevske oblasti (regentski svet) do polnoletnosti Nj. Vel. kralja Petra II.

Levo: dr. Ivo Perović je že kot dijak deloval na nacionalnem polju, posebno v Zadru in v njegovi okolici. Služboval je v Splitu in Dubrovniku, nazadnje je bil ban Savske banovine.

Desno: dr. Rado Stanković je bil do januarja 1934 minister prosvete. Tudi on se je že dolgo pred vojno udeleževal v Zagrebu in v Beogradu v vseh nacionalnih akcijah. Pozneje je izdal časopis „Jugoslovensko „nivo““.

Nj. Vis. knez Pavle Karadorđević je bil rojen v Petrogradu 1893. leta. Višje šole je študiral v Oksfordu na Angleškem, kjer se je posebno navzel ljubezni do literature in umetnosti. Pozneje je osnoval v Beogradu umetniški muzej. Zasedoval je pa vedno tudi vse ostalo življenje v državi in se zanimal za vse pojave. Tako je stopil na čelo Rdečega križa kraljevine Jugoslavije kot njegov predsednik. Poročen je s kneginjo Olgo, hčerko grškega princa, ter je tako tudi v sorodstvu z angleško kralj. rodbino.

Mladina, „Razori“ so tvoj mladinski list !

„Ali mi znaš imenovati kako brezzobo žival?“
„Naša teta.“

PREIZKUŠNJA MOČI.

V pokrajinah ob Alpah so se ohranili običaji, ki so zelo borbeni in celo včasih nevarni, če se jih ne izvaja res prijateljsko in zabavno. Tu sodelujejo po večini odrasli moški, da preizkusijo svoje moči. Pri tem je seveda dosti smeha in dobre volje. To so neke tekme, pri katerih mora biti nekdo, ki presoja in odloči zmago, ker pride drugače navadno med obema tekmujočima do prepira. Saj veste, kako je: nihče noče biti premagan!

Kdor z glavo popusti, je premagan. Tudi rok ne sme premakniti.

Kdor najdalje zdrži v otrplem vodoravnem stanju je zmagovalec. (Tu je potrebna za sodnika „štoperica“)

Za sredince vlečeta! Kdor popusti, je zgubil stav. Pestiti se ne sme obračati!

Pritisk z nogami! Drug poskuša drugega odriniti iz zavaj. (V nogavicah ali copatah.)

To je sicer zabaven, toda nevaren običaj! Kdor zdrži dalje med guganjem telesa, je zmagal.

V S E B I N A

Joža Žefran : Božična 97. — Maksim Gaspari : Drobline k našemu narodopisju 98. — Ilka Vaštetova : Zaklad v Emoni 101. — Oskar Hudales : Srce malega Šikare 104. — Musek Vitko : Narodna pesem v Halozah 107. — Cvetko Ciril : Prleško gostuvanje 109. — Jeza Maks : Ženitno pismo 112. — Priporočajo : Rosenstein Karel : Drobni iz Zadrebke doline 113. — Honzej Male : Sirola deklica 114. — Bric Danica : Pravljica o Hudem gradu pri Tržiču, Bodlaj Jeronim : Pravljici grad pri Sv. Juriju, Leop. Devetak : Prikazen 115. — Zmaj na dolenskem polju, A. Svenšek : Kmetica in krava, Mazlu Milena : Turkovec 116. — Jeza Maks : Novoletna 117. Janković Bratislav : Slava 118. — Miklavžina Gabrijela : Vraže s Koroškega 120. — Musek Vitko : Nekaj vraž s Pujskega polja in Haloz 121. — Zavrl A. : Kralja Štefana Tomaševića poslednja pot 122. — Fakin A. : Vraže 126.

„RAZORI“ izhajajo vsak mesec in stanejo **3 Din** za številko. List izdaja »Udruženje jugoslovanskega učiteljstva meščanskih šol, sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani«, zanjo odgovarja Makso Hočevlar, ravnatelj mešč. šole v Ljubljani. — Urednik Tone Gaspari, Rakek. — Uprava: Maribor, deška meščanska šola. — Vsi dopisi na: Uredništvo »RAZOROV«, Rakek. Za uredništvo odgovoren Drago Humek, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. Za Mariborsko tiskarno odgovarja Stanko Detela, ravnatelj v Mariboru.

Križanka prtiček.

(Meščanska šola na Rakeku.)

Navpično: 1 mesto v Dunavski banovini, 2 žival, 3 godbenik, 4 ptičji glas, 5 poškodba, 6 rojstni kraj pisatelja Umeka, 7 ogle-dalo, 8 kar je tvoje, 9 tujka za prevrat v 2. skl. množ., 10 šolska potrebščina v 4. skl., 17 rabi gospodinja, 18 naslov opere, 19 prebivalec iz okolice Gorice, 20 žen. krst. ime;

Vodoravno: 1 trobilo, 2 vojak, 3 preročišče, 4 vroča voda. 11 gorovje, 12 stre-livo, 13 vprašalnica, 14 tuj izraz za priprav-nika, 15 slov. pisatelj, 16 šapa, 21 pom. glagol, 22 psevdonim živeče slov. pisateljice, 23 po-vezano žito, 24 glina.

„Kaj vi ne kadite?“

„Ne! Ne morem prenašati dima!“

Rešitev številčne naloge v 3 številki „Razorov“:

- 1—2 METULJ,
- 1—3 MORAVA,
- 1—4 MADRID, Na obodu čitamo od
- 1—5 MLINAR, 2 do 7 ime JADRAN.
- 1—6 MANILA,
- 1—7 MLADEN.

